

شروفه كرنه كا جوگرافى بۇ بهرهمى سامانى ئاژهلى گوشتى ل پاريزگه ها دهوك

پ. ه. ابراهيم خشان هسام

زانكوييا دهوك

كوليژا ئادابى

پشكا جوگرافىي

كورتى:

ئارمانجا ليكولينى خواندنا پيكتا جورى يا سامانين ئاژهلان ب تايهت يين بهرهمههينانا گوشتى چ (گوشتى سور يان سې) بيت ل پاريزگه ها دهوك و ب شروفه كرنه كا جوگرافى ل سالا ۲۰۱۴ ل دويىف پيزانينين بهردهست . بريكا دياركرنا فاكتهرين كارتيكهر لسهر بهرهمههينانا گيانه وهرين نموونا خواندن ل پاريزگه ها ب شيوه كا گشتى چ يين سروشتى يان مروفى بن . و باشان بهحسا گرنگترين جورين ئاژهلين بهرهمههينانا گوشتى سور وهكى (پهز ، بزن ، چيل) ، و يين بهرهمههينانا گوشتى سې وهكى (مريشك ، ماسى) ، و دابهشكرنا وان ژلايى جوگرافيقه ل دويىف قهزايين پاريزگه ها كو پيكتهيت ژ قهزايين (دهوك ، زاخو ، ناميدى ، ئاكرى ، بهردهرش ، شيخان ، سيميل) و دياركرنا گرنگيا ريژهيى يا ههرئيك ژ وان بۇ سالا ۲۰۱۴ .

پيشهكى:

گيانه وهر يان سامانين ئاژهلى دهينه هژمارتن وهكى چالاكويهكى سهرهكى ژ چالاكيين ئابوورى ، چونكى د گرنداينه ب چاندنيقه ئهوا وهكى چالاكيه كا دهستپيكي دهيت ژ كارين ئابوورى . و بشكه كا ههره سهرهكويه ژ داهاتييين ئابووريا وان وهلاتين پشت بهستنى لسهر چاندنى دكه.

خودانكرنا هندهك جورين گيانه وهرين كهه مفايه كا ئابوورى يا مهزن ههيه بۇ كهسين ب وى چهندي رادين ، چ ژلايى بارى داراييقه بيت يان بهرهمى وان بۇ خارنى بهيته بكارئينان ، چونكى بهرهمهين وان جوران جورن و مفايه كى باش بۇ ئاكنجيين ددهت وهكى (گوشت ، شير ، هري ، پيست ، ماست ، پهني ... هتد).

گيانه وهر دهينه خودانكرن بشيوهيهكى بهرفره ل پاريزگه ها دهوك ب تايهت ل دهفهرين گوندا . چ (پهز ، بزن ، چيل) بن يان پهله وهر ل پروژاندا وهكى مريشك يان ماسى ، و ژ ئهگهرى ههبوونا ئهردكهى بهفره و جهين خودانكرنى و ههبوونا ئالفى ئاژهلان و پيته دانا هاوهلاتيان ب مفايرنى ژ فى سامانى . دى دابهشكرنا جوگرافى يا ئهفى چهندي د فى قهكوليندا دياركهين .

كيشا قهكولينى:

كيشا قهكولينى گرنداينه ب ههبوونا هندهك جورين گيانه وهران تايهت يين بهرهمههينانا گوشتى ب جورين خوقه ئهوين بهلاقدبن د سنورين پاريزگه ها دهوكدا ، بهلى ب گرنگيه كا ريژهيى يا جياواز ژلايى دابهشكرنا جوگرافيقه و ئهف قهكولينه هاتيه ژبو دياركرنا چهوانيا دابهشكرنا جوگرافى يا وان .

گريمانا فهكولينى:

۱- ئايا هه بوونا هندك جورين گيانه وهرين بهرهمه مهيانا گوشتى (سور ، سپى) يين كهه ل پاريزگهها دهوك.

۲- بهلاقبوونا ئه فان جوهره گيانه وهران ب گرنگيهكا ريژهى يا جياواز دابه شبونيان لسهر ئاستى پاريزگهها دهوك.

ئارمانجا فهكولينى :

فهكولين ئه فان ئارمانجين لخوارى ديار دكهت :

۱- فاكتهرين كارتىكه ر لسهر سامانين گيانه وهرى ل پاريزگهها دهوك .

۲- گرنگترين جورين گيانه وهرين بهرهمه مهيانا گوشتى ل پاريزگهها دهوك .

۳- دابه شكرنا جوگرافي ل دويف گرنگيا ريژهى يا گيانه وهران ل دويف قهزايين پاريزگههى .

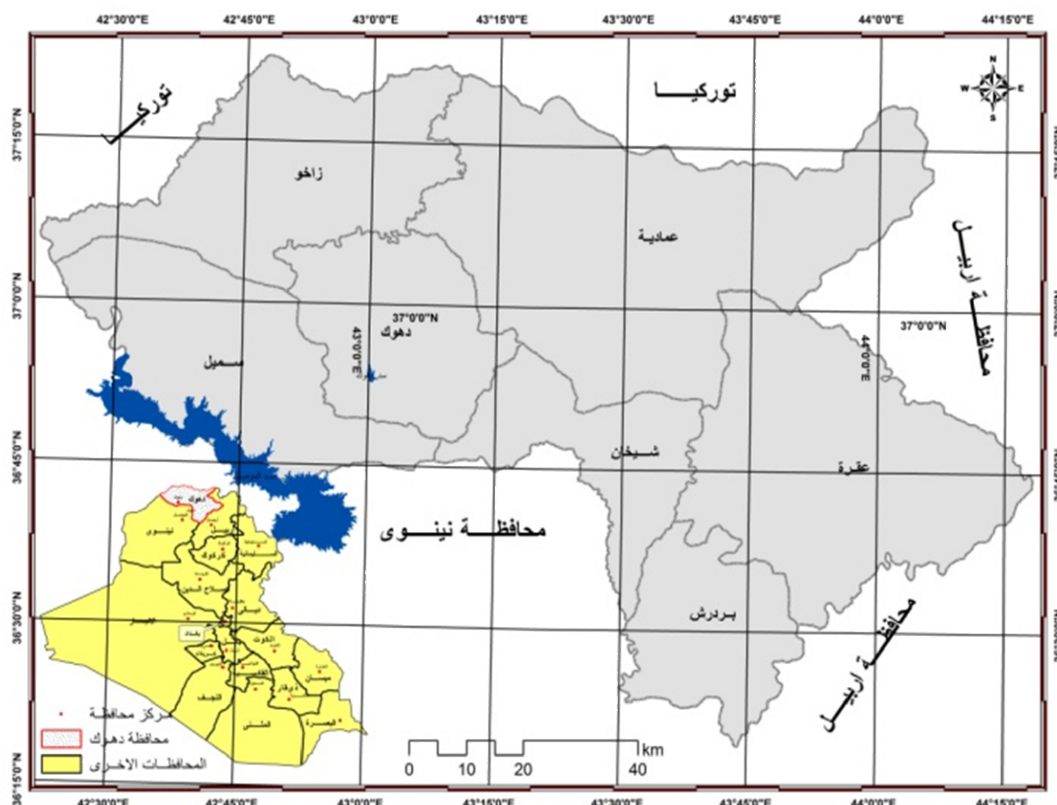
ريبازا فهكولينى:

د فهكولينيدا پشت بهستن هاتيه كرن لسهر ريبازا ئيستقراى بريكا شروفه كرنهكا شوينى و داتا و زانيارى و خواندنا هندك ژيهر و پهرتوكان ژبو شروفه كرن و تيگه هشتنا هندك لايه نين پهيومنديدار ب ليكولينيقه ، و پاشان كومكرنا پيزانيان و بكارئينانا ريبازا شروفه كرنى ژبو دياركرنا ويينه يا جوگرافي يا دابه شكرنا سامانين گيانه وهران ل دويف قهزايين پاريزگهها دهوك .

سنورين فهكولينى:

سنورين جهى ، پاريزگهها دهوك بخوفه دگريت ب ههمى قهزايان بنيره نه خشه (۱). و يين دهمى سالا ۲۰۱۴ يه ، و فهكولين پيكدهيى ژ دوو خالين سهرهكى ، كو يا ئيكى فاكتهرين كارتىكه ر لسهر سامانين ئاژه لان ل پاريزگهها دهوك يين سروشتى و مروفى بشيوه كى گشتى . بهلى يا دووى گريدايه ب دابه شكرنا جوگرافي يا سامانين ئاژهلى و گرنگيا ريژهى ل دويف يه كين ريقه بهرى ل پاريزگهها دهوك .

نه خشه (۱) شوینی جوگرافی یی پاریزگه ها دهوك⁰

المصدر : ابراهيم خشان هسام ، نشوان شكري عبدالله ، اختيار الموقع الامثل لصناعة الاسمنت في محافظة دهوك (باستخدام تقنيات نظم المعلومات الجغرافية GIS) ، مجلة جامعة دهوك للعلوم الانسانية والاجتماعية ، المجلد ۱۵ ، العدد ۲ ، كانون الاول ۲۰۱۲ . ص ۲۶۲ .

ئیک : هوکارین کاریکەر لسهەر سامانی نازهل ل پاریزگه ها دهوك

بشیوهکی گشتی هندهک فاکتەر هه نه ئیکسەر کارتیکهرن لسهەر خودانکرنا گیانه وهر و بهرهمین وان دکهن ، کو مه ب فهری دیت ئەم ل سهەر راوهستین بشیوهکی کورت بی کو ئەم ئەفی فهکولینی دریز بکهین ، ژ فاکتهرین سههرکی ئەفین لخواړینه :

أ- هوکارین سروشتی

ئیکه ژ گرنگترین فاکتهرین کارتیکهر ل سهەر ژيانا گیانه وهران یان خودانکرنا وان ، چونکی ئەوژی گریداینه ب ژینگه ها سروشتیه ئەوا مروف نهشیت چ ژئ بگوهوریت و ب ناسانی بدهستخوفه بینیت ، ئەف فاکتهره پیکدهیت ژ هندهک لایه نین سههرکی ئەوژی ئەفین لخواړینه.

۱. بهرزی و نزمی

ئەوژی شیوهی ئەردی یه ل ههر دهقههکی ل دویف دیاردین سروشتی ههر ژ (زنجیرین چیا و بانیا و دهشتا و نهالا) یه .ل فیژ بهرزی و نزمی رولهکی گرنگ ههیه لسهەر خودانکرنا گیانه وهران بریکا کارتیکهرنا وان لسهەر پروسا چه راندنی و بهرهمین گیانه وهری ل ههر جههکی .

ئەف کارتیکهرنه دیاردبیت بریکا نارستا زنجیرین چیا و چه ناداتیا پلا لاریا ئەردی کو کاتیکهەر لسهەر خودانکرنا گیانه وهران لجهین چه راندنیدا ، ب شیوهیهکی گشتی بههرا پتر ئەردی پاریزگه ها دهوکی بهرزی و

نزمی بخوفه‌دگریت ل دیاردین روی ئه‌ردیفه ، ئه‌ف چهنده بوویه ئه‌گه‌ری پهبداکرنا باره‌دوخه‌کی باش و گونجای ژبو گه‌شبوونا روه‌کی سروشتی یی پیدفی بوو چه‌راندنا گیانه‌وه‌ران . هه‌روه‌سا هنده‌ک گیانه‌وه‌ر گریداینه ب فی سروشتیفه وه‌کی (بزن) ان ، به‌لی به‌رزاتیا ئه‌ردی ئاسته‌نگه د ری‌کا خودانکرنا هنده‌کین دیت روه‌کی (په‌ز و چیل) له‌وما ئه‌وژی پتریا وان دهینه خودانکرنا ل ده‌قهرین دهشتا ل پاریزگه‌هی . و ئه‌ف چهنده دی بومه باش دیاربیت لده‌می ئه‌م به‌حسا دابه‌شکرنا جوگرافی یا گیانه‌وه‌ران پاریزگه‌هی بکه‌ین .

۲. هشکاتی

کیمبوونا ریژا شه‌ی د ناخیدا دبیته ئه‌گه‌ری کیمیا ئافی د روه‌کیدا ، دیسان دبیته ئه‌گه‌ری کیمبوونا گه‌شه‌کرنا روه‌کی ، کو کیمبوونا ریژا شه‌ی د سه‌قايدا ئه‌فه‌ژی ب باردوخین کesh و هه‌واشفه دهینه‌گریدان ، و بشیوه‌کی گشتی ئه‌گه‌ری هه‌ره سه‌ره‌کی یی کیمبوونا ریژا شه‌ی د کesh و هه‌واشیدا بلندبوونا پلا گه‌رمی یه ^(۱) کesh و هه‌وا و ره‌گه‌زین وی ژ گرنگترین فاکته‌رین دبنه ئه‌گه‌ری هشکاتی ب تایبه‌تی (دابارین و شه‌ و پلین گه‌رمی) ل گهل بای ، به‌لی دقیت ئه‌م ژبیر نه‌که‌ین دهم‌میرین تیشکا روژی زی و دویری و نیژیکی ژ هیلا که‌مه‌ری ژ فاکته‌رین گرنگن. کو هه‌می پیکفه دبنه ئه‌گه‌ری هشکاتی . دیسان رولی وی یی گرنگ دیاربیت ل سه‌ر جور و چریا روه‌کان ئه‌وی دبیته ئالفی سه‌ره‌کی یی چه‌راندنا گیانه‌وه‌ران یان خارنا سه‌ره‌کی یاوان .

بشیوه‌کی گشتی ل پاریزگه‌ها دهوک تا نه‌و چ سالین هشکاتی زور لی پهبدانه‌بووینه و یا له‌ره له‌ره‌یه . کو تی‌کرائ چه‌نداتی باران ل سه‌ره‌می پاریزگه‌هی نه‌هاتیه خار ژ (۵۰۰) ملیمه‌ترا سالانه ل ده‌ه سالین دوماهیکدا و پاریزگه‌ها دهوک دکه‌فیه ده‌قهر بارانین مسوگه‌ر ل ئاستی هه‌ریما کوردستانی و عی‌راقا فیدرال ، کو ئه‌ف چهنده دی بیته ئه‌گه‌ری پهبدابوونا ده‌قهرین چه‌راندنی یین باش ل پاریزگه‌هی . و دیسان پاریزگه‌ها یا زه‌نگینه ب چاندنا به‌روبومین دانه‌ویهله کو به‌ره‌مه‌ین وی یین وهرزی زفستانی گه‌هشتینه (۲۹۲۹۸۰) ^(۲) تون ل سالا ۲۰۱۴ دا . وه‌کی دیار ئیک ژ ره‌گه‌زین هه‌ره سه‌ره‌کی یی هشکاتی چه‌نداتی بارانایه ئه‌وا ب ده‌وری خو کارتیکه‌ره لسه‌ر گژ و گیای و به‌ره‌مه‌ین چاندنی ئه‌وین پیدفی وه‌کی ئالف بو گیانه‌وه‌ران .

۳. نه‌خوشی

ئیکه‌ک ژ هوکارین سروشتی یین هه‌ره گرنگ و کاریگه‌رن ل سه‌ر سامانین نازدهلی. کو هنده‌ک نه‌خوشی هه‌نه کارتیکه‌رن ل سه‌ر ته‌ندروستیا گیانه‌وه‌ران، ژ وان نه‌خوشیا ئه‌وین پهبدادین ژ ئه‌گه‌ری هنده‌ک زینده‌وه‌رین دیت یین ل سه‌ر(الانسجة الحية) یان خوینی د ژین فیجا چ ژ ده‌رقه یان دناف له‌شی گیانه‌وه‌ری بیت، یان بری‌کا خواری و چاوانیا وی بری‌کا خودانکرنیفه گریداینه ، بو نموونه کیمبوونا ره‌گه‌زه‌کی ژ ره‌گه‌زین خارنی یان ئیک ژ جورین فیتامینا یان خوینا خارنی نه‌خوشی پهبدادکه‌ت . و هنده‌ک نه‌خوشی زک ماکي نه‌(الاجنه) پهبدادین ژبه‌ر نه‌خوشیا ئیک ژ ده‌یک و بابا ^(۳) .

ئه‌ف نه‌خوشیه دبنه ئه‌گه‌ری ژ ده‌ستدانا ژماره‌کا مه‌زن ژ گیانه‌وه‌ران ، ژ وان نه‌خوشین پی توشدین کیمکرنه‌کا مه‌زن ل به‌ره‌مه‌ی شیر و گوشتی پهبدادبیت زبده‌باری هندی ، کو هنده‌ک جارا دبنه ئه‌گه‌ری ژ نافیرنا که‌ری گیانه‌وه‌ران.

ژیدهرین ئه‌مه‌ریکی دیاردکه‌ن کو ریژا گیانه‌وه‌ران ئه‌وین دهینه فه‌قه‌تیاں ژ ئه‌گه‌ری توشبوونا وان ب نه‌خوشیا د نافه‌را ۱۱-۹٪ ژ سه‌ره‌می گیانه‌وه‌رانه سالانه دهینه دویرکرن ^(۴) . بو نموونه : دی هنده‌ک ژ وان جورین نه‌خوشیا دیارکه‌ین ، ئه‌وین کارتیکرنی لسه‌ر ته‌ندروستیا گیانه‌وه‌را و په‌له‌وه‌را دکه‌ن ، ئه‌فین به‌ربه‌لاف

ل عيراقى^(٥) . بنيره خشتيى ژماره (١ و ٢) ١٤ ، كو نه خوشيى سامانيى نازهل پى تووشدين ل پاريزگهها دهوك و گرنگرين ريكيى چارهسهركرنى ل گهل جورى دهرمانان دياردكهت. خشتى (١) نه خوشيى نازهلان و چارهسهر كرنا وان ل پاريزگهها دهوك

ژ	جورى نه خوشيى	چارهسهر كر	جورى دهرمانان
١	FMD شه بهك و ته بهك (كولبونا دهقى)	فاكسينكرن	ئوكسى تيترا سايكلىن
٢	(POX) خوريك	فاكسينكرن	تايلوسين و پينسلين
٣	تايا مالتا	فاكسينكرن	ستراپتومايىن ، نه نروسول
٤	كولبونا سيها (الكبد)	انتىبايوتيك + فيتامين	نيومايىن
٥	كولبونا گوهان	انتىبايوتيك + فيتامين	فينيكول ، سلفا پريم
٦	ئيشا پشيك (رئه)		ليفوزان ، ديفير مكتين
٧	(PPR) دهردهمرن (طاعون)	فاكسينكرن	ساپير ميرين
٨	لهرك (ژههراوى بوون)	فاكسينكرن	مالتى فيتامين
٩	كيىمبونا كانزا و فيتامينان	كالىسيوم + فيتامين	ئهنالين
١٠	مشه خورى ناوهكى	دژه مشه خور	ئهنتى هستامين
١١	مشه خورى دهرهكى	دژه مشه خور + شيشتن	ئهنتروين
١٢	كولبونا چاقا	انتىبايوتيك + فيتامين	كالىسيوم
١٣	برينى جوراوجور	پاقر كرن + انتىبايوتيك	فلوران
١٤	ئاستهنگ بونازانى	نيشته گهرى + هورمون / پاقر كرن + انتىبايوتيك	ئوليگوفيت

ژكارى فهكولهري : پشت بهستن لسهر : حوكمهتا ههرىما كوردستانى عيراقى ، وهزارهتا چاندنى ، ريفه بهريا فيته رنهري ل دهوك ، سالا ٢٠١٣ ، پيراتيى نه بهلافكرى .

خشتى (٢) نه خوشيى پهله وهران و چارهسهر كرنا وان ل پاريزگهها دهوك

ژ	جورى نه خوشيا	چارهسهر كردن	جورى دهرمان
١	نيوكاسل	فاكسينكرن	ئوكسى تيترا سايكلىن ، تايلوسين
٢	گهمورو	فاكسينكرن	پينسلين ، نه نروسول
٣	CRD	انتىبايوتيك	ليفوزان ، ايفير مكتين ، ساپيرميسرين
٤	I B	فاكسينكرن	ئوليگوفيت
٥	زكچونا سپى	انتىبايوتيك	ئهنالين ، كالىسيوم
٦	خوريكا بالندا	فاكسينكرن	ئهنتى هتامين ، نه تروپيت

ژكارى فهكولهري : پشت بهستن لسهر : حوكمهتا ههرىما كوردستانى عيراقى ، وهزارهتا چاندنى ، ژيدهري بهري

ب- تۆانه‌کانی مروفی و ئابوری بۆ به‌هه‌مه‌پینانی سامانی ناژه‌ل

ژ گرنه‌گرتن فاکته‌ریڤ مروفی یڤن سه‌ره‌کی کارتی‌که‌ر ل سه‌ر ئاژه‌لان (پیتاندا ده‌ستکرد و بکارئینانا ده‌رمانا ، بکارئینانا ریکین زانستی ل خودانکرني ، دانیه‌شتوان (کارمه‌ند) ، سه‌رمایه...هتد)، به‌لی هه‌ردوو فاکته‌ریڤ دوماهی ئه‌م نه‌شیان باس بکه‌ین کو خودانکرن گریداینه ب جوتیارانه‌ف ل کیلگه‌ها مالی و نه‌گه‌ر پروژه‌بیت د زفرن بۆ که‌رتی تایبه‌ت و گریداینه ب قه‌باری دارایی که‌سی وه‌به‌ره‌پنه‌ره‌ف . و فاکته‌ر ژي ئه‌فین له‌خوارینه

۱. پیتاندا ده‌ستکرد و بکارئینانا ده‌رمانا بو چاره‌سه‌رکرنی

ئه‌ف کاره ژي بریکا فاکسیندانئ ده‌یته ئه‌نجامدان کو ئه‌وژی (بارسته‌کا به‌یژه کو دانا راده‌یه‌کی ژ ده‌رمانی جه‌رسومی یان فایروسی کو د بنه‌رتدا هاتیه وه‌رگرتن ژ گیانه‌وه‌ره‌کی نه‌خوش ، ئه‌ف جه‌رسومه یان فایروسه ده‌یته زیده‌کرن ب ریکین جوراوجور به‌ری به‌دنه گیانه‌وه‌ری یان بریکا ده‌فی یان ب سه‌رنجی ده‌ینه‌دان بو گیانه‌وه‌ری ساخه‌م داكو به‌رگريا خوینا گیانه‌وه‌ری دژی فان ئیشان مسوکه‌ربیت) . ئه‌و هه‌وین فاکسیندانئ یڤن ده‌ینه‌کرن ژلایی بنگه‌هین فیته‌رنه‌ری فله ل پارێزگه‌هی ئه‌قه‌نه^(۶):

۱- شه‌به‌ک و ته‌به‌ک (کولبونا ده‌ف وزمان) (FMD) سالی دوو جار .

۲- ئی‌شا خوریکا (POX) .

۳- تایا مالتا (Brucellosis) .

۴- ده‌رده مرن (طاعون) (PPR) .

۲. بکارئینانا ریکین زانستی ل خودانکرني

مه‌به‌ست ژ بکاره‌ینانا ریکین زانستی ل خودانکرنا گیانه‌وه‌رانا ب ئامه‌ده‌کرنه‌ که‌ش و هه‌وایه‌کی باش و ته‌ندروست و جورین ئاله‌فین نایاب و فاکسیندانئ و ئامه‌ده‌کرنه‌ ده‌رمانان و ریفه‌برنا پروژان ژلایی که‌سانین شارمزا و بسپوره‌ف ، داكو فه‌ریژا وان زیده‌بیت یان ئه‌ف گیانه‌وه‌ر د ساخه‌مبن و داكو به‌ره‌مه‌یین وان د زیده‌بن ، و ئه‌ف چه‌نده ژي دیاردبیت ب په‌یدا‌بوونا ژماره‌یه‌ک زور ژ پروژین خودانکرنا په‌زی و چیل و پروژین خودانکرنا مریشکا و ماسیا ل پارێزگه‌هی . و سال بو سال ژمارا ئه‌فان پروژان زیده‌دبیت ل پارێزگه‌ها ده‌وک .

دوو : دابه‌شکرنا جوگرافی یا سامانین ناژه‌لین گوشتی یڤن سه‌ره‌کی ل پارێزگه‌ها ده‌وک

۱- گیانه‌وه‌ریڤ گوشتی سور

أ- په‌ز

ئاژه‌له‌کی زور ب مضایه ، ئیکه ژ ئاژه‌لین شیرده‌ر ، ژ شیرئ وی په‌نیر و ماست لی دروستدن . ژ هریا وی جل و به‌رگ وه‌نده‌ک پیدفیت ناف مای دروستکه‌ن . چه‌رمی وی ژي د پیشه‌سازیییدا ده‌یته بکارئینان . هنده‌ک جارن ب ساخی ده‌یته فروشتن ژ به‌ر هندئ خودانیت په‌زی پاره‌کی زور به‌دسته‌فه‌ده‌ینیت . په‌زی کوردستانی ب شیوه‌کی زور ژ وان جورانه کو سالی جارمکی زاو زی دکه‌ن . به‌رخین وان ژي ژ (۴ - ۱۰) هه‌یفا ژ دایکی جودا ناکه‌ن دا ب هیژ بن . پشتی هنگی دی فان به‌رخان ژ دایکین وان جوداکه‌ن . شیرئ په‌زی هی‌دی هی‌دی کی‌م دبیت . هه‌تا روژی جارمکی ده‌یته دوشتن.

په‌ز د روژیدا (۰.۳ - ۱.۳) کیلوییڤ شیري دده‌ت ، کو سالانه هه‌ر ژ روژا زانی تا هه‌شک دبیت کو ئه‌وژی ده‌می (۴ - ۶) هه‌یفا شیري دهن ، سه‌رجه‌می شیري دگه‌هیته د نافه‌ه‌را (۴۰ - ۵۰) لیتران د سالی‌دا . و گرنه‌گرتن

جورى پەزى ل پارىزگەها دهوك (عواسى ، كوردى ، حەمدانى) ^(۷) . ژلايى جوگرافىقە دەيتە دابەشكرن لسەر ئاستى پارىزگەهى وەكى ديار د خشتا ژمارە (۳) دا

خشتا (۳) گرنگيا ريژەى يا پەزى ل دويڤ يەكېن ريفەبەرى ل پارىزگەها دهوك ل سالىن (۲۰۰۷ و ۲۰۱۳) *

ژ	يەكېن ريفەبەرى	ژمارا پەزى ۲۰۰۷	%	ژمارا پەزى ۲۰۱۳	%
۱	دهوك	۲۶۴۷۶	۴.۳	۴۲۳۶۱	۴.۳
۲	سىمىل	۱۵۶۲۹۴	۲۵.۴	۲۵۰۲۳۰	۲۵.۴
۳	زاخو	۷۳۸۹۱	۱۲	۱۱۸۲۲۶	۱۲
۴	ئاكرى	۱۹۶۱۱۷	۳۱.۸۵	۳۱۳۷۸۷	۳۱.۸۵
۵	ئامىدى	۲۰۰۳۷	۳.۲۵	۳۲۰۵۹	۳.۲۵
۶	شىخان	۸۶۶۳۴	۱۴.۰۷	۱۳۸۶۱۴	۱۴.۰۷
۷	بەردەرەش	۵۶۱۲۷	۹.۱۲	۸۹۸۰۳	۹.۱۲
	پارىزگەها	۶۱۵۶۷۶	۱۰۰	۹۸۵۰۸۰	۱۰۰

ژكارى قەكولەرى :پشت بەستن لسەر:

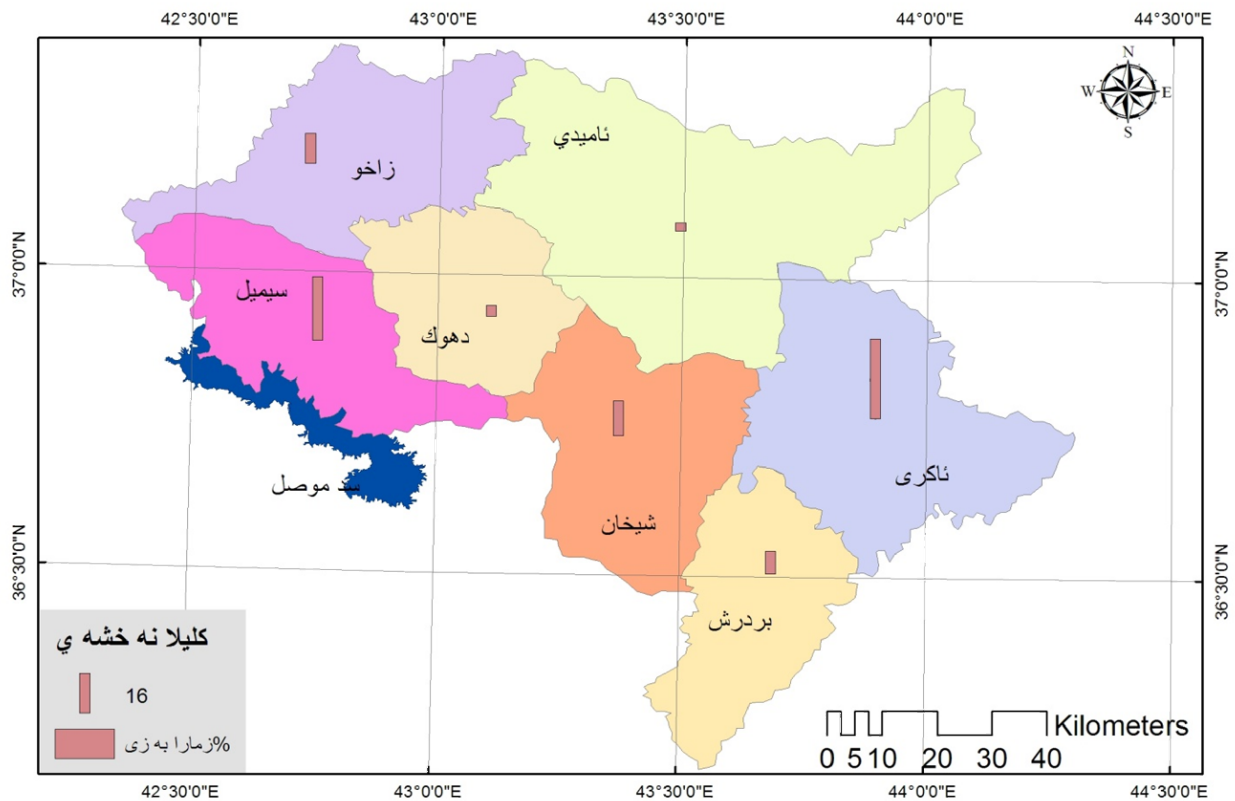
★حوكمەتا هەريما كوردستانى عىراقى ، ومزارەتا چاندنى ، ريفەبەريا چاندنى ل پارىزگەها دهوك ، سالا ۲۰۰۷ ، پىزاتىنىت نە بەلافكرى .

★★ حوكمەتا هەريما كوردستانى عىراقى ، ومزارەتا چاندنى ، ريفەبەريا چاندنى ل پارىزگەها دهوك ، سالا ۲۰۱۴ ، پىزاتىنىت نە بەلافكرى .وەكى تقديرات بو سالا ۲۰۱۳ .

ئەف خالىن لخوارى ژ خشتا سەريدا دياردبن:

- ۱- قەزا ئاكرى ب پلا ئىكى دەيت ب هژمارا پەزى لسەر ئاستى پارىزگەها دهوك ل هەردوو سالىن دەستنىشانكرىدا كو ب ريژا (۳۱.۸۵%) ژ سەرجهمى پەزى ل پارىزگەهى بنيرە نەخشە ژمارە (۲)، كو ژمارا وان ژ (۱۹۶۱۱۷) سەر ل سالا ۲۰۰۷ و بلندبوو تا گەهشتە (۳۱۳۷۸۷) سەر ل سالا ۲۰۱۳ .
- ۲- سىمىل ب پلا دووى دەيت ژ لايى گرنگيا ريژەي قە كو ب ريژا (۲۵.۴%) يە لسەر ئاستى پارىزگەهى ب خودانكرنا پەزى ،كو ژمارا وان ل سالا ۲۰۱۳ ل قى قەزاي گەهشتە(۲۵۰۲۳۰) سەرين پەزى. و ئەگەرى بلندبوونا ژمارا وان ل قى دەفەرى دزفريت كو پترين ئەردى وى يى دەشتە .چونكى ئەف گيانەوهرە نەشيت ل دەفەرين چيای هاتن و چونى بکەت لەوما خودانكرنا وى ب زحمەتە و ئەف چەنەدە يا رونه كو كىمترين هژمار وگرنگيا ريژەي ل قەزا ئامىدى (۳.۲۵%) يە ئەوا پتريا ئەردى وى چيای يە .
- ۳- پاشان قەزا شىخان ب پلا سىيى دەيت ب ريژا (۱۴.۰۷%) ژ سەرجهمى گشتى ژ خودانكرنا پەزى ل پارىزگەهى . بنيرە نەخشە (۲) .

نەخشە (۲) گرنگيا رېژەى يا پەزى ل دويىف يە كېن رېقەبەرى ل پارىزگهها دهوك ۲۰۱۳

ژ كارى لىكولهرى پشت بهستن ل سەر نه خشى رېقەبەرى يى پارىزگهها دهوك و پېزانينىن خشتى ژماره (۲)

ب - بزى

بزى شيانين زور هه نه بۆ هاتن وچونى و هه تا ئه گهر ل دهقه رين چيايى بهيته خودانكرن. دشيت لسەر گزوكيايى كورت ب چيريت . ژ بهر هندى بههرا پترا وان ل پارىزگهها دهوك ل ناوچين چيايى دهينه چهراندن . بزى شيرى ههر ژ روژا زانى و د نافهرا (۵-۷) ههيفا نيزيكى (۵۵) ليترين شيرى ددهت . ههروهسا بزى د دهمى ساله كيدا (۱) كيلو مى ددهت . ههروهسا گوشتى وى مروفى مفايى ژى دبىنيت ل گهل چهرمى وى كو د هندك پيشه سازياندا دهيته بكارئىنان وهكى پيلافا و ميا وى ژبو دروستكرنا جل وبهرك و گهلهك پيدفيين ديتر . گرنگترين جورين بزى ل پارىزگهها دهوك (كوردى ، شهرايى ، عهريى) نه ^(۸) . دابهشكرنا وان ژلايى جوگرافيشه ل پارىزگهها وهكى ديار ل خشتا (۴) دايه .

خشتا (٤) گرنگيا ريژدى يا بزنا ل دويڤ يه کين ريڤه بهرى ل پاريزگه ها دهوك ل ساليڻ (٢٠٠٧* و ٢٠١٣*)

ژ	يه کين ريڤه بهرى	ژمارا بزنا ٢٠٠٧	%	ژمارا بزنا ٢٠١٣	%
١	دهوك	١٣٣٥١	٥.٩٤	٢١٣٦١	٥.٩٣
٢	سيميل	٢٣١٠٥	١٠.٢٧	٣٦٩٦٨	١٠.٢٧
٣	زاخو	٣٩٣٢٤	١٧.٤٩	٦٢٩١٨	١٧.٤٩
٤	ئاكرى	١٠٤٩٩٦	٤٦.٦٩	١٦٧٩٩٤	٤٦.٦٩
٥	ئاميدى	١٧٩٠٧	٧.٩٦	٢٨٦٥١	٧.٩٦
٦	شيخان	١٦٤٤٨	٧.٣١	٢٦٣١٦	٧.٣١
٧	بهردرهش	٩٧١٤	٤.٣٢	١٥٥٤٢	٤.٣٢
	پاريزگه ها	٢٢٤٨٤٥	١٠٠	٣٥٩٧٥٠	١٠٠

ژكارى ڤه كوله رى :پشت بهستن ل سهر:

* حوكمه تا هه رىما كوردستانى عراقى ، وهزاره تا چاندنى ، ريڤه بهريا چاندنى ل پاريزگه ها دهوك ، سالا ٢٠٠٧ ، نه به لافكرى .

** حوكمه تا هه رىما كوردستانى عراقى ، وهزاره تا چاندنى ، ريڤه بهريا چاندنى ل پاريزگه ها دهوك ، سالا ٢٠١٤ ، پيزاتينى نه به لافكرى . وهكى تقديرات بو سالا ٢٠١٣ .

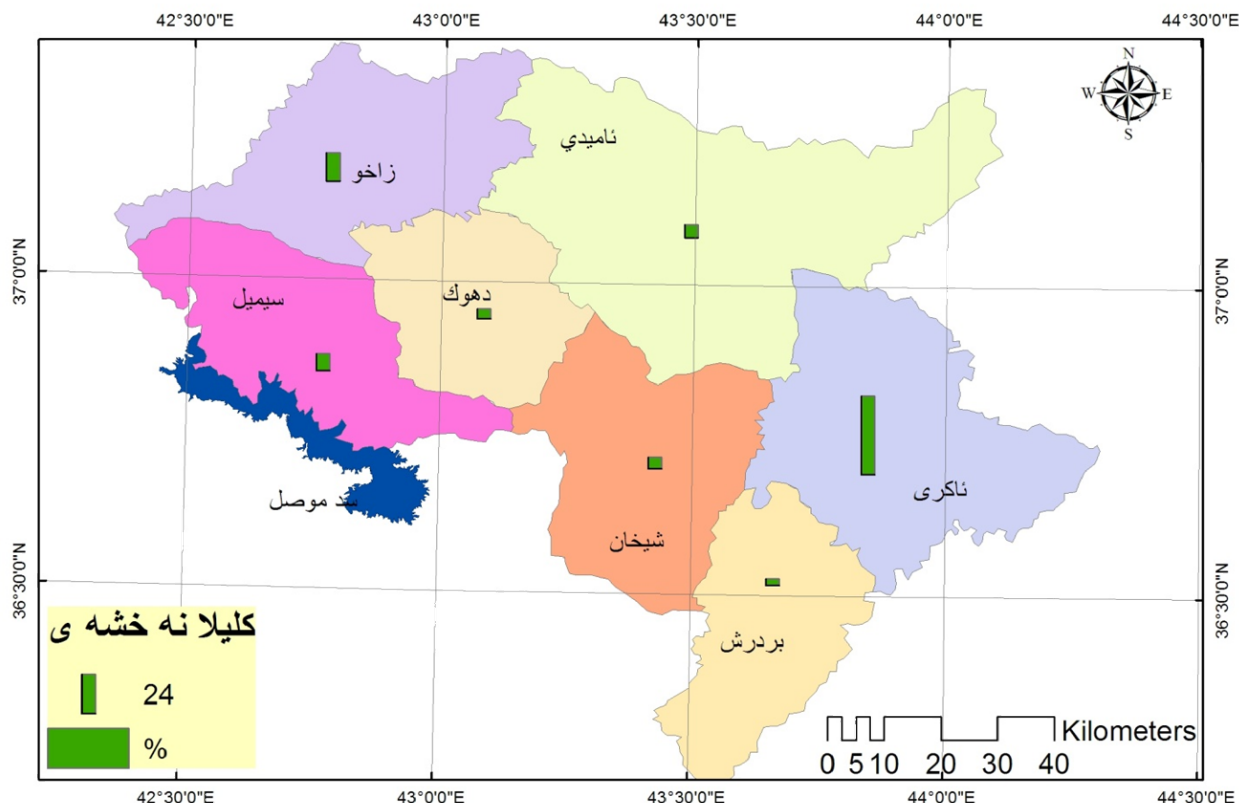
ئه ڤ تيبينىڻ لخوا رى ژ خشتا سه ريدا دياردين :

١- ديسان وهكى په زى قهزا ئاكرى ب پلا ئيكي دهيت ب گرنگيا ريژدى يا هژمارا بزنا لسه رانسه رى پاريزگه ها دهوك ل هه ردوو ساليڻ دهستني شانكريدا كو نيژيكى نيڤا به رهه مين پاريزگه هيه ب ريژا (٤٦.٦٩٪) ژ سه رجه مى بزنيڻ پاريزگه هى بنيره نه خشه ژماره (٣)، كو ژمارا وان ژ (١٠٤٩٩٦) سه ر ل سالا ٢٠٠٧ و بلندبوو تا گه هشته (١٦٧٩٩٤) سه ر ل سالا ٢٠١٤ . به لى ژمارا دوماهيك بتنى ته قديره ژلايى ريڤه بهريا چاندنى ل پاريزگه هى و چ ئامار بو ئاژه لان بشيوه كى گشتى و بزنان بشيوه كى تاييه ت نه هاتينه نه نجامدان.

٢- ب پلا دووى وسيي قهزاينى زاخو وسيميل دهين ب گرنگيا ريژدى يا هژمارا بزنان لسه ر ئاستى پاريزگه هى كو ب (١٧.٤٩ % ، ١٠.٢٧٪) ل دويڤ ئيكد ل ساليڻ ئامار كرنى وته قديرا هاتيه نه نجامدان ژلايى ريڤه بهريا به رهه مين ئاژه لى يا پاريزگه ها دهوك .

٣- ديارديت ژ خشتى كو قهزا ئاميدى پلا دوماهيك ناهيت ب گرنگيا ريژدى بو بزنا لسه ئاستى پاريزگه هى كو (٧.٩٦٪) دگهل كو پترين ئه ردئ وئ به رزاتى يه ، چونكى ئه ڤ گيانه ودره دشيت خو بگونجينييت لگهل ئه ڤى باره دوخى . كو قهزا به ردرهش ب پلا دوماهيك دهين ، چونكى هاوالاتين وئ جهخت لسه ر خودانكرنا په زى دكهن .

نه‌خشه‌ (۲) گرنگیا ریژه‌ی یا بزنا ل دویف یه‌کین ریقه‌به‌ری ل پارێزگه‌ها دهوك ۲۰۱۳

ژ کارێ لیکوله‌ری پشت به‌ستن ل سه‌ر نه‌خشی ریقه‌به‌ری یی پارێزگه‌ها دهوك و پێزانینی خشتی ژماره‌ (۴)

ج - چیل

جوتیار پیگریه‌کا تایبه‌ت ب خودانکرنا چیل دده‌ن . چونکی ژ لایه‌کیفه ژبه‌ر به‌ره‌مه‌ین وی وه‌کی شیر و گوشت چ بو خو بیت یان بو فروتنی بیت . ژ لایه‌کی دیقه چیل ده‌اته بکارئینان بۆ کاروبارین د ناف کێلگه‌هانا وه‌کی ده‌مین به‌ریدا جووت پی دکر . به‌ل نۆکه ژبه‌ر پیشکه‌فتیی ته‌کنولوجی چیل بوکارین کێلانی ناهینه‌ بکارئینان .

چیل ریژه‌یه‌کا زور یا شیر دده‌ت به‌ل نۆکه ژبه‌ر خرابی ونه‌بوونا ئالفی باش وبه‌لافبوونا نه‌خوشیا شیر چیلی کیمبویه . کو ژمارا روژین چیل شیر دده‌ت د نافه‌را (۸۰ - ۲۲۰) روژا. هه‌روه‌سا ژمارا سه‌رین چیل ل پارێزگه‌ها دهوك ل سالا (۲۰۱۴) دا گه‌هسته (۶۵۷۶۵) سه‌ر ژ جوړین (کوردی و شه‌رابی) ل گه‌ل فی چه‌ندی هه‌ندکین دی ژ ده‌ین خودانکرنا ژبو به‌ره‌مه‌ینانا شیر وه‌کی چیلین (فریزیان یین هوله‌ندی) . به‌ل دابه‌شکرنا وان ژلای جوگرافیقه جیوازه لسه‌ر ئاستی یه‌کین ریقه‌به‌ری ل پارێزگه‌هی وه‌کی دیار ل خشتا ژماره‌ (۵) دا .

خشتا (5) گرنگيا ريژهى يا چيلا ل دويڤ يهكڤن ريڤه بهرى ل پاريزگه ها دهوك ل ساليڤ (2007* و 2014*)

ژ	يهكڤن ريڤه بهرى	ژمارا چيلا 2007	%	ژمارا چيلا 2014	%
1	دهوك	366	0.73	830	1.26
2	سيميل	1359	2.74	2356	3.58
3	زاخو	1244	2.5	1650	2.5
4	ئاكرئ	27237	54.89	21343	47.66
5	ئاميدى	6054	12.2	8044	12.23
6	شيخان	3121	6.29	6542	9.94
7	بهردرهش	10234	20.62	15000	22.8
	پاريزگه ها	49615	100	65765	100

ژكارئ قهكوله رى :پشت بهستن لسه ر:

* حوكمهتا ههريما كوردستانى عراقى ، ومزارهتا چاندنى ، ريڤه بهريا چاندنى ل پاريزگه ها دهوك ، سالا 2007 ، پيرازينييت نه بهلافكرى

** حوكمهتا ههريما كوردستانى عراقى ، ومزارهتا چاندنى ، ريڤه بهريا چاندنى ل پاريزگه ها دهوك ، سالا 2014 ، پيرازينييت نه بهلافكرى.

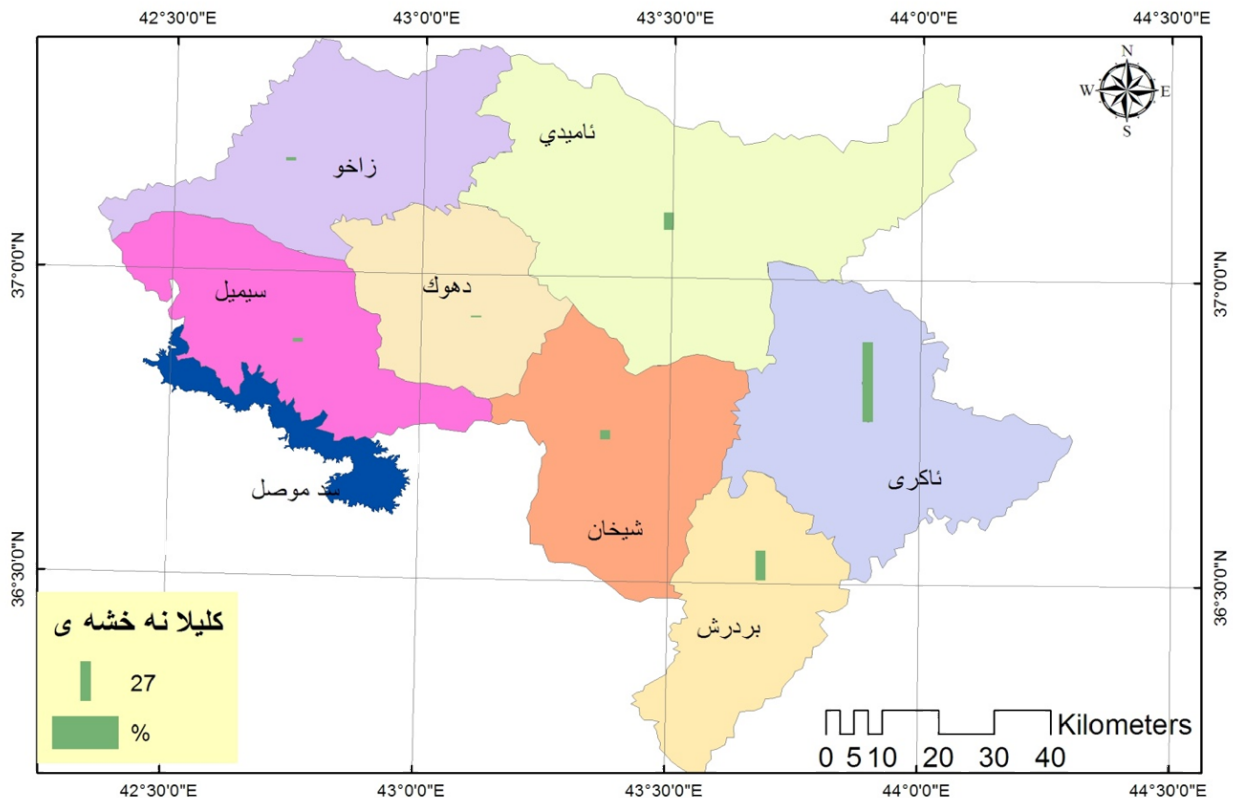
ژ خشتا (5) دا ئهف تيبينيڤن لخوا ر دياردين :

1- ديسان وهكى پهزى و بزنا قهزا ئاكرئ ب پلا ئيكي دهيت ب گرنگيا ريژهى يا هژمارا چيلا لسه رانسه رى پاريزگه ها دهوك ل ههردوو ساليڤ دهستنيشانكريدا كو زيدهتر ژ نيڤا بهره مڤن پاريزگه هي ههروهسا ب ريژا (47.66%) ژ سه رجه مئ سه ريڤن چيلا ل پاريزگه هي . بنيړه نه خشه ژماره (4) ، كو ژمارا وان (21343) سه ر بوون ل سالا 2014 دا . و چ ئامار دروست بو چيلا نه هاتينه نه نجامدان كو ئهف ئاماره هاتيه وهرگرتن ژ ريڤه بهريا چاندنا پاريزگه ها دهوك ل دويڤ دابه شكرنا ئالهف لسه ر خودانيڤن چيلا ل دويڤ هژمارا وان دياركرين.

2- ب پلا دووي قهزا بهردرهش دهيت ب گرنگيا ريژهى يا هژمارا چيلا لسه ر ئاستى پاريزگه هي كو ب (22.8%) يه ، ههروهسا (15000) سه ر ل دياربوون ل دويڤ ئامار وته قديرا هاتيه نه نجامدان ژلايى ريڤه بهريا بهره مڤن ئازملى يا پاريزگه ها دهوك قه .

3- ديارديت ژ خشتى سه رى كو قهزا دهوك ب پلا دوماهيك دهيت ب گرنگيا ريژهى بو سه ريڤن چيلا لسه ر ئاستى پاريزگه هي ب (0.73%) ل سالا 2007 ، بهلئ ئهف ريژه بلنديوويه تا گه هشتيه (1.26%) ل سالا 2014 ، ژبه ر زيده بوونا ژمارا سه ريڤن چيلا ژ (366) سه را بوو (830) سه ر ل سالا دوماهيى .

نه‌خشه (٤) گرنگیا ریژه‌ی یا چێلا ل دویف یه‌کێن ریقه‌به‌ری ل پارێزگه‌ها دهوك ل سالێن (٢٠٠٧ و ٢٠١٣)

ژ کارێ لیکوله‌ری پشت به‌ستن ل سه‌ر نه‌خشه‌ی ریقه‌به‌ری یێ پارێزگه‌ها دهوك و پێزانینی خشتی ژماره‌(٥)

د – به‌ره‌مه‌می سامانی نازده‌لی ژ گوشتی سور

جیاوازیه‌کا مه‌زن هه‌یه‌ دناقه‌ه‌را به‌ره‌مه‌می گوشتی سور ل سه‌ر ئاستی یه‌کێن ریقه‌به‌ری ل پارێزگه‌ها دهوك و هه‌ر د به‌هه‌مکرنه‌ هه‌ر جوهره‌ نازده‌له‌کی به‌رپرس ژ لای به‌ره‌مه‌مکرنیقه‌ (وه‌کو دیار د پاشکو ژماره (١) دا)، دیسان ژ لای به‌هه‌را تاکه‌ که‌سیقه‌ به‌رامبه‌ری داتایین ریکخراوا نیف ده‌وله‌تی یا خواردنی و چاندنی. ژبو دیارکرنه‌ به‌ره‌مه‌می گوشتی سور ل پارێزگه‌ها دهوك ل سه‌ر ئاستی یه‌کێن ریقه‌به‌ری ئەف‌ه‌ چهنده‌ دیاردبیت د خشتا ژماره‌(٦) دا.

خشتا (٦) بهه مهينا نا گوشتى سور (كگم) و بهه را كهسى ل دويف يه كين ريفه بهرى ل پاريزگه ها دهوك

ژ	يهك	٢٠٠٧				٢٠١٤			
		كگم	%	دانيشتوان*	كهس/كگم	كگم	%	دانيشتوان	كهس/كگم
١	دهوك	٢٩١٩٤١	٤.١٤	٢٧٣١٠٥	١.٠٧	٣٩٧٧٥٩	٣.٧٥	٣٧٣٦٩٤	١.٠٦
٢	سيميل	١١٢١٧٩٣	١٥.٩٣	١١٧٧١٥	٩.٥٣	١٨٠٢٩٦٧	١٧	٢٠٦٤٠٠	٨.٧٣
٣	زاخو	٦٩٦٩١٩	٩.٩	١٩٨٨٠٣	٣.٥	١٠٩٧٣٨٣	١٠.٣٦	٢٧٥٧٧٧	٣.٩٨
٤	ئاكرى	٢٨٨٥١٩٢	٤٠.٩٨	٢٠٦١٣٩	١٣.٩٩	٤٠٨٥٩٩٩	٣٨.٥٧	١٧٣٤٨٨	٢٣.٥٥
٥	ناميدى	٤٧١٤٩٤	٦.٦٩	٨٤٩٠٨	٥.٥٥	٦٨٣٢٩١	٦.٤٥	١٠٦٦٩٢	٦.٤
٦	شيخان	٧٤١٩٤٦	١٠.٥٣	٩١٦٨٤	٨.٠٩	١٢٥٤١٨٣	١١.٨٤	١٩٧٢١٦	٦.٣٦
٧	بهردرهش	٨٣١٨٣٧	١١.٨١	—		١٢٧١٦٢٥	١٢	١٤٠٢٥٧	٩.٠٦
	پاريزگه	٧٠٤١١٢٢	١٠٠	٩٧٢٣٥٤	٧.٢٤	١٠٥٩٣٢٠٧	١٠٠	١٤٧٣٤١٤	٧.١٩

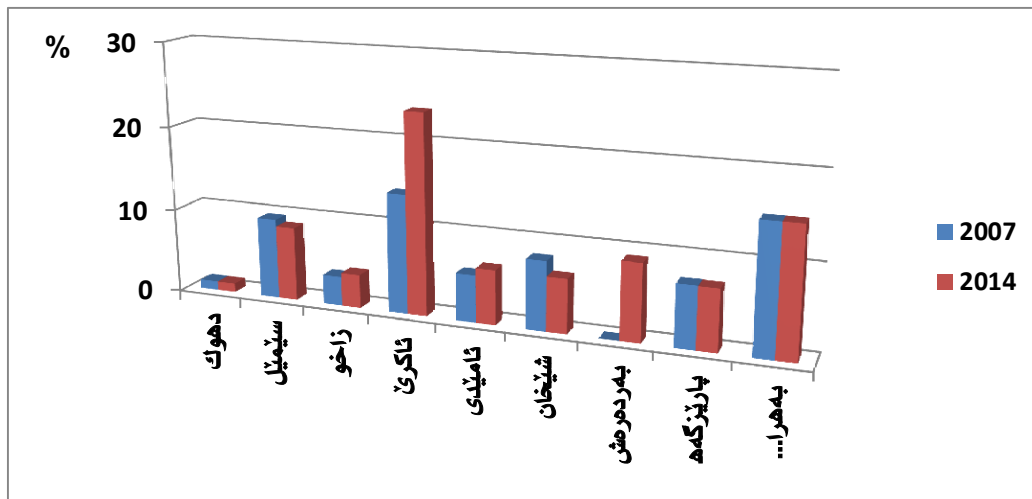
ژكارى فهكوله رى: پشت بهست ل سهر پاشكو ژماره (١)

*تيكرائى دانيشتوان ل سهر ناستى يه كين ريفه بهرى ل پاريزگه ها دهوك هاتيه دهره ينان پشت بهست ل سهر: چنار محسن حسن، نمو وتوزيع السكان في قضاء دهوك (١٩٤٧ — ٢٠١٠) رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة دهوك، ص ١٧ — ١٨.

ئهف تيبينين لخوارى ژ خشتا (٦) دا دياردين :

- ١- بلندترين ريژا بهره مكرنا گوشتى سور و بهه را كهسى ل قهزا ئاكرى دياردين ل هه دوو ساليين بهراووردكرنى (٢٠٠٧، ٢٠١٤)، كو ل يا ئيكى (٤٠.٩٨%) بهلى بهه را تاكه كهسى (١٣.٩٩) كگم كهس/سال، ژبه ر كو ئهف قهزايه قهزايه كا چاندينيه ب پله كا ناياب، بيگومان ل سالا دووى ريژه و بهره م كيمدبيت كو (٣٨.٥٧%) و بهه را تاكه كهسى گه هشته (٢٣.٥٥) كگم/كهس ژبه ر قه قه تيانا بهردرهش و بوونا وى وهك قهزايه كا تاييه ت. بنيره شيوهى (١).
- ٢- كيمترين ريژا بهره مكرنا گوشتى سور و بهه را كهسى ل قهزايين دهوك و زاخو دياردين ل هه دوو ساليين بهراووردكرنى (٢٠٠٧، ٢٠١٤)، ب (١.٠٦، ١.٠٧) كگم/كهس و (٣.٩٨، ٣.٥) كگم/كهس لدويف ئيكدا . ژبه ر كو دانيشتوانين ئه فان ههردوو قهزايان گرنگى پتر دننه لايى بازرگانى ژ خودانكرنا ئاژه لان .
- ٣- نرمبوونا تيكرائى بهه را تاكه كهسى ژ پيدفيين مروفي بو گوشتى سور وهكى ريخراوا جيهانى يا خوراك دياردكهت كو (١٥ كگم/كهس) چ ل سهر ناستى تيكرائى گشتى (٧.١٩ كگم/كهس) يان ل سهر ناستى قهزايان ژبلى قهزا ئاكرى كو گه هشته (٢٣.٥٥ كگم/كهس) .

شيوي (۱) بههرا كهسي ژ گوشتي سور(كگم) ل دويڤ يه كيڻ ريڤه بهري ل پاريزگهها دهوك وستانده ردي نيڤ دهوله تي

ژ کاري فكهولهري پشت بهستن ل سهر داتايڻ خشتا (۶).

ه- بهرهمي ساماني نازدلي ژ شير

ديسان ل سهر ئاستي بهرهم مکرنا شير جياوازيهكا مهن ههيه دنافه بهري يه كيڻ ريڤه بهري ل پاريزگهها دهوك و ههر د بهه مکرنا ههر جوهر نازدلهكي بهرپرس ژ لايي بهرهم مکرنيڤه (وهكو ديار د پاشكو ژماره (۲) دا)، ههمان تشت ژ لايي بههرا تاكه كهسيڤه بهرام بهري داتايڻ ريڤه بهري نيڤ دهوله تي يا خواردني و چاندني. ژبو دياركرنا بهرهمي شير ل پاريزگهها دهوك ل سهر ئاستي يه كيڻ ريڤه بهري نهڤ چهنده دياردبيت د خشتا ژماره (۷) دا.

خشتا (۷) بهه مهينا شير (۱۰۰۰ كگم) و بههرا كهسي ل دويڤ يه كيڻ ريڤه بهري ل پاريزگهها دهوك

ژ	يهك	۲۰۰۷				۲۰۱۴			
		۱۰۰۰ كگم	%	دانيشتوان*	كهس/كگم	۱۰۰۰ كگم	%	دانيشتوان	كهس/كگم
۱	دهوك	۱۸۱۹.۷	۳.۰۳	۲۷۳۱۰.۵	۶.۶۶	۳۰۱۶.۳	۳.۶۳	۳۷۳۶۹۴	۸.۰۷
۲	سيميل	۷۴۹۷	۱۲.۵۴	۱۱۷۷۱۵	۶۳.۶۸	۱۲۰۹۵.۷	۱۴.۵۸	۲۰۶۴۰۰	۵۸.۶
۳	زاخو	۵۳۰۵.۲	۸.۸۷	۱۹۸۸۰۳	۲۶.۶۸	۸۳۰۱.۷	۹.۶۵	۲۷۵۷۷۷	۳۰.۱۱
۴	ناکري	۲۷۳۱۶.۲	۴۵.۶۹	۲۰۶۱۳۹	۱۳۲.۵۱	۳۰۳۶۸.۱	۳۶.۶	۱۷۳۴۸۸	۱۷۵.۰۴
۵	ئاميدي	۴۰۶۳.۱	۷.۷۸	۸۴۹۰.۸	۴۷.۸۵	۷۰۲۴.۸	۸.۴۷	۱۰۶۶۹۲	۶۵.۸۴
۶	شيوخان	۵۶۴۲.۷	۹.۴۳	۹۱۶۸۴	۶۱.۵۴	۹۸۸۳	۱۱.۹۱	۱۹۷۳۱۶	۵۰.۱۱
۷	بهردمرش	۸۱۳۷.۶	۱۳.۶۱	-	-	۱۲۲۶۳.۲	۱۴.۷۸	۱۴۰۲۵۷	۸۷.۴۳
	پاريزگهها	۵۹۷۸۱.۵	۱۰۰	۹۷۳۳۵۴	۶۱.۴۸	۸۲۹۵۲.۸	۱۰۰	۱۴۷۳۴۱۴	۵۶.۳

ژکاري فكهولهري: پشت بهستن ل سهر پاشكو ژماره (۲)

*تيكرابي دانيشتوان ل سهر ئاستي يه كيڻ ريڤه بهري ل پاريزگهها دهوك هاتيه دهريڤان پشت بهستن ل سهر: چنار محسن حسن، نمو وتوزيع السكان في قضاء دهوك (۱۹۴۷ - ۲۰۱۰) رساله ماجستير غير منشورة، جامعة دهوك، ص ۱۷ - ۱۸.

ئەف تېبىنن لخواى ژ خشتا (۷) دا دياردين :

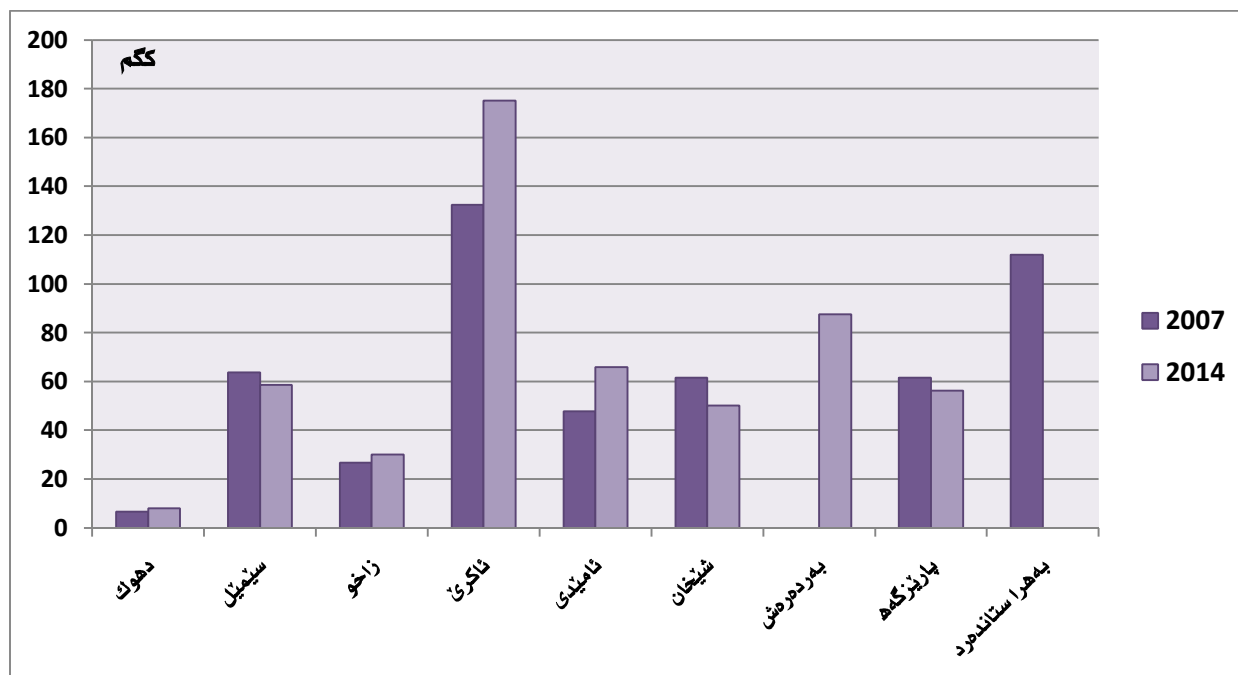
۱- بلندترین تیکرایى بههرا تاکه کەسى ژ شیرى ل قەزا ئاکرى يە ل هەدوو سالىن بهراووردکرنیدا (۲۰۰۷، ۲۰۱۴)، کو (۱۳۲.۵۱، ۱۷۵.۰۴) کگم لدویف ئیکدا، بیگومان ل سالا دووی بههرا تاکه کەسى زیاتره ژ بهر قەقەتیانا بهردەرهش و بوونا وئ وهک قەزایهکا تایبەت کو کارتیکهه بو ل سەر کیمبوونا ژمارا دانیشتون ل ئاکری، ئەف قەزایه قەزایهکا چاندنییه ب پلهکا نایاب، دیسان بههرا تاکه کەسى بلندتره ل فئ قەزایی ژ ئاستین نیف دهولهتی ئەوا دگههیتە (۱۱۲ کگم). بنیره شیوهی (۲).

۲- کیمترین تیکرایى بههرا تاکه کەسى ژ شیرى ل قەزایین دهوک و زاخو دياردين ل هەدوو سالىن بهراووردکرنی (۲۰۰۷، ۲۰۱۴)، ب (۶.۶۶، ۸.۰۷) کگم/کەس ل سالیدا و (۲۶.۶۸، ۳۰.۱۱) کگم/کەس ل سالیدا لدویف ئیکدا . ژ بهر کو دانیشتونین ئەفان هەردوو قەزایان گرنگی پتر ددنه لایی بازرگانی ژ خودانکرنا ئازەلان .

۳- نزمبوونا تیکرایى بههرا تاکه کەسى ژ پیدفیین مروفی بو شیر وهکی ریکخواوا جیهانی یا خوراک دياردکەت کو (۱۱۲ کگم/کەس) چ ل سەر ئاستی تیکرایى گشتی (۵۶.۳ کگم/کەس) یان ل سەر ئاستی قەزایان ژبلی قەزا ئاکری کو گههشته (۱۷۵.۰۴ کگم/کەس) ل سالا ۲۰۱۴.

شیوی (۲) بههرا کەسى ژ شیر (کگم) ل دویف یه کین ریفه بهری ل پاریزگهها دهوک وستاندهردی نیف

دهولهتی

ژ کارى قەکولەرى پشت بهستن ل سەر داتایین خشتا (۷).

٢- گيان‌وه‌رێن گوشتی سپی

١- په‌له‌وه‌ر (مريشك)

هه‌بوونا ئه‌فی جوهره په‌له‌وه‌ری و خودانکرنا وی یا به‌رفره‌ه ل هه‌می گون‌دین پارێزگه‌هی ژ نه‌گه‌ری پیت‌ه‌دانا خه‌لکی پی ، هه‌روه‌سا هه‌بوونا جه‌ین تایب‌ه‌ت بۆ خودانکرنا وان په‌له‌وه‌ران تاراده‌یه‌کی نافنجی و کارتی‌که‌ره لسه‌ر لایی ئابووری یین که‌سین خودان دکه‌ن ، گرنگ‌ترین به‌ره‌مه‌ی وان هیك وگوشتن .

به‌لی مريشك و خودانکرنا وان د پروژاندا ل پارێزگه‌هی ب شیوه‌یه‌کی ئابووریه ژ هه‌می په‌له‌وه‌رین دی پترن ، له‌وما جه‌خت دی هیت‌ه‌کرن لسه‌ر پروژین مريشکا . چونکی د فان سالین دوماه‌یدا ژ به‌ر زیده‌بوونا خا‌رنا هیکا و گوشتی مريشکی و به‌ایی گوشتی سور . چه‌ند پروژین خودانکرنا مريشکا ل پارێزگه‌هی هاتنه‌ دانان .

هنده‌ک پروژه شیانین به‌ره‌مه‌یه‌ی مريشکین گوشتی ل دویف وهرزین سالی هه‌نه‌ کو هه‌ر وهرزه‌کی شیانێ دهره‌یه‌ی و به‌هه‌مه‌یه‌ی و جه‌به‌کا مريشکا هه‌یه . دیسان هنده‌ک پروژه د بسپورن ب دایک‌بوونا مريشکا یان جیجه‌لوکا بتنی کو دبیزنی پروژین (تفقیس). به‌لی دابه‌شکرنا جوگرافی یا وان پروژان و وهرزین به‌ره‌مه‌یه‌ی و هولین خودانکرنی و پروژین جیجه‌لوکین مريشکا لسه‌ر ئاستی یه‌کین ریفه‌به‌ری ل پارێزگه‌هی دیاردبیت د خشتین ژماره (٨٩) دا .

خشتا (٨) گرنگیا ریژه‌ی یا په‌له‌وه‌را (مريشك) ل دویف یه‌کین ریفه‌به‌ری ل پارێزگه‌ها دهوك ٢٠١٤

ژ	یه‌کین ریفه‌به‌ری	وزا به‌ره‌مه‌کرنی	%	ژمارا هول	%
١	دهوك	٥٤٧٠٥٠	١٩.٩٧	٤٧	١٦.٩٧
٢	سیمیل	٤٥٧٢٥٠	١٦.٦٩	٥٥	١٩.٨٦
٣	زاحو	٩٥١٥٠	٣.٤٨	١٠	٣.٦١
٤	ئاكری	١٤٣٠٠٠	٥.٢٢	١٥	٥.٤٢
٥	ئامیدی	١٣٦٧٥٠	٤.٩٩	١٤	٥.٠٥
٦	شیخان	٥٧٢٣٦٠	٢٠.٨٩	٥٧	٢٠.٥٨
٧	به‌رده‌ره‌ش	٧٨٨٧١٠	٢٨.٧٩	٧٩	٢٨.٥٢
	پارێزگه‌ه	٢٧٤٠٢٧٠	١٠٠	٢٧٧	١٠٠

ژکاری فه‌کوله‌ری : پشت به‌ ستن لسه‌ر : حوکه‌مه‌تا هه‌رێما کوردستانی عیراقی ، وه‌زاره‌تا چاندنی ، ژێده‌ری به‌ری

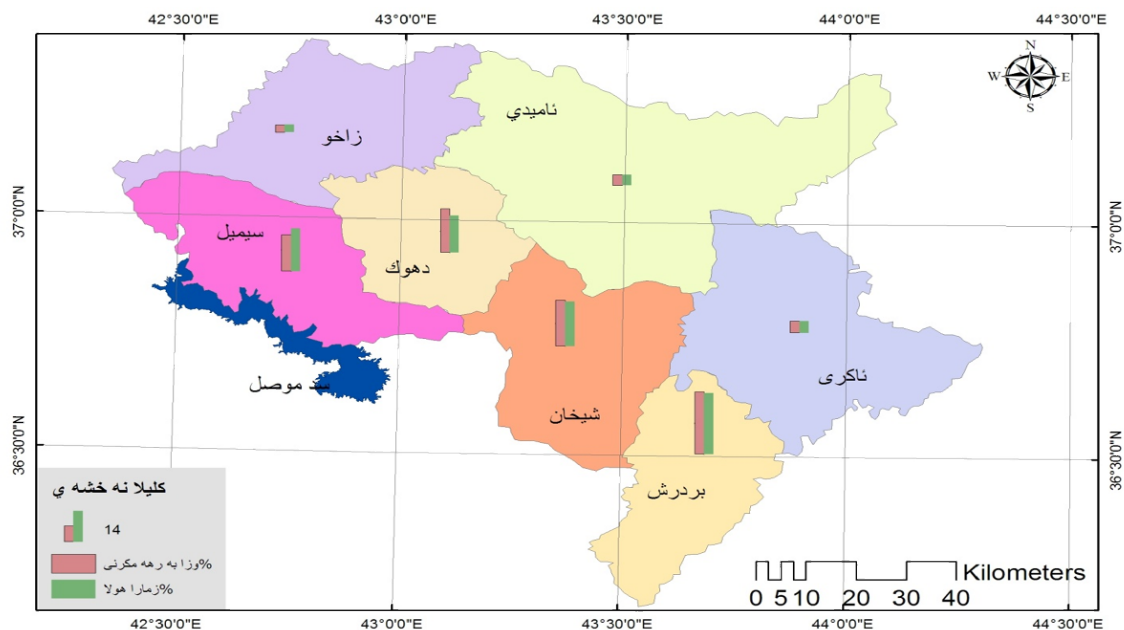
ژ خشتا سه‌ریدا ئه‌فه‌تی‌بینین لخوا‌ری دیاردبن :

١- فه‌زا به‌رده‌ره‌ش ب پلا ئیکێ ده‌یت ب گرنگیا ریژه‌یی یا هژمارا مريشکان و هولین خودانکرنی لسه‌رانسه‌ری پارێزگه‌ها دهوك کو ب ریژه‌ین (٢٨.٧٩٪ ، ٢٨.٥٢٪) ل دویف ئیکدا ژ سه‌رجه‌می وزا به‌ره‌مه‌کرنی و هولین خودانکرنی ل پارێزگه‌هی نه‌ . بنیره نه‌خشه ژماره (٥)، کو ژمارا وان ژ (٧٨٨٧١٠) مريشکن ده‌ین خودانکرن ل (٧٩) هولاندا ل سالا ٢٠١٤ .

٢- فه‌زا شیخان ب پلا دووی ده‌یت ب گرنگیا ریژه‌یی یا هژمارا مريشکان و هولین خودانکرنی لسه‌ر ئاستی پارێزگه‌هی کو ب ریژه‌ین (٢٠.٨٩٪ ، ٢٠.٥٨٪) ل دویف ئیکدا ژ سه‌رجه‌می وزا به‌ره‌مه‌کرنی و هولین خودانکرنی ، کو ژمارا وان ژ (٥٧٢٣٦٠) مريشکن ده‌ین خودانکرن ل (٥٧) هولاندا ل سالا خواندنێ .

۳- دياردبيت ژ خشتی سهریدا کو قهزا دهوك ب پلا سییی دهیت ب گرنگیا ریژهیی بو ژمارا مریشکا لسه ر ئاستی پاریزگهیی کو ب ریژا (۱۹.۹۷٪) یه ب (۵۴۷۰۵۰) مریشک ، بهلی ژلایی هولین خودانکرنی ب پلا چاری دهیت پستی قهزا سیمل کو (۴۷) هول لدهوك دياردبن بهرامبهری (۵۵) هول ل قهزا سیملی .

نەخشە (۵) گرنگیا ریژهی یا وزا بهرهمهینانا مریشکا و هولین خودانکرنی ل دویف یه کین ریقه بهری ل دهوك ۲۰۱۴

ژ کاری لیکولهی پشت بهستن ل سهر نهخشی ریقه بهری یی پاریزگهها دهوك و پیرانیین خشتی ژماره (۸)

خشتا (۹) گرنگیا ریژهی یا وزا بهرهمهینانا جیجه لوکین مریشکا ل دویف یه کین ریقه بهری ل پاریزگهها دهوك

۲۰۱۴

ژ	یه کین ریقه بهری	وزا بهرهمه مکرنی	%	ژمارا هول	%
۱	دهوك	۱۹۲۰۰۰	۰.۵۸	۱	۱۱.۱۲
۲	سیمل	۲۴۳۶۵۰۰۰	۷۲.۶	۴	۴۴.۴۵
۳	زاخو	۰	۰	۰	۰
۴	ناکری	۹۰۰۰۰۰۰	۲۶.۸۲	۴	۴۴.۴۵
۵	نامیدی	۰	۰	۰	۰
۶	شیخان	۰	۰	۰	۰
۷	بهردرهش	۰	۰	۰	۰
	پاریزگهها	۳۳۵۵۷۰۰۰	۱۰۰	۹	۱۰۰

ژکاری فهکولهی: پشت بهستن لسه: حوکمهتا ههریما کوردستانی عیراقی ، وهزارهتا چاندنی ، ژیدهری بهری

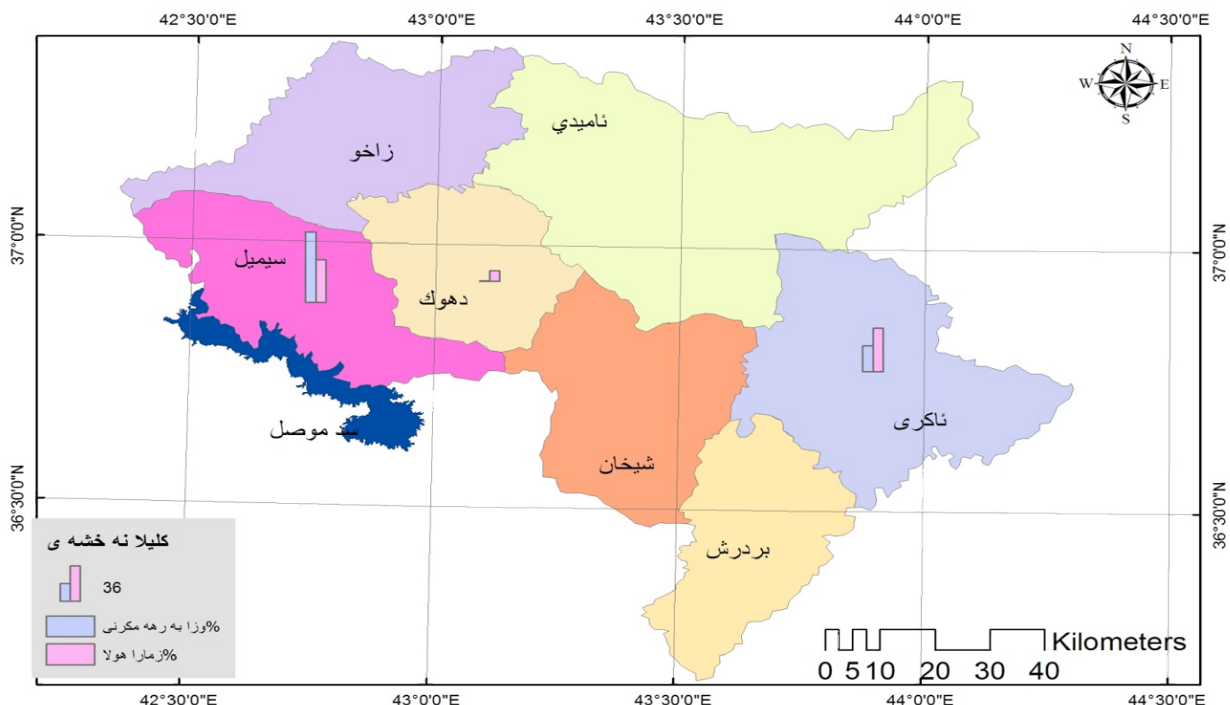
ژ خشتا (۸)دا ئەف تێبینین لخواړی دیاردبن :

۱- ل سێ قه‌زا بتنی پروژین جیج‌ه‌لوکا دیاردبن ئەوژی (دهوک ، سیمیل ، ئاکری) نه‌، کو سه‌رجه‌می به‌ره‌مه‌ینانا وان دگه‌هینه (۲۳۵۵۷۰۰۰) جیج‌ه‌لوک . و ل قه‌زایین دیتر ئەف پروژه دیار نابن .

۲- قه‌زا سیمیل ب پلا ئیکێ ده‌یت ب گرنگیا ریژه‌یی یا به‌ره‌مه‌ینانا جیج‌ه‌لوکین مریشکا کو نیزیکی سێ پشکین پارێزگه‌هی به‌ره‌مه‌مده‌کت ب ریژا (۷۲.۶٪) یه‌ ب (۲۴۳۶۵۰۰۰) جیج‌ه‌لوک بو هه‌ر وه‌جبا به‌ره‌مه‌مکرنی . به‌لی ریژا هولین به‌مه‌مه‌ینانا جیج‌ه‌لوکان ل گه‌ل قه‌زا ئاکری ب پلا ئیکێ نه‌ کو ب ریژا (۴۴.۴۵٪) بو هه‌ر ئیک ژ وان ژ سه‌رجه‌می هولان لسه‌ر ئاستی پارێزگه‌ها دهوک ل سالا خواندنێ . بنیره نه‌خشه‌ ژماره (۶).

نه‌خشه (۶) گرنگیا ریژه‌ی یا وزا به‌ره‌مه‌ینانا جیج‌ه‌لوکا و هولین خودانکرنی ل دویف یه‌کین ریقه‌به‌ری ل دهوک

۲۰۱۴

ژ کارێ لیکوله‌ری پشت به‌ستن ل سه‌ر نه‌خشی ریقه‌به‌ری ب پارێزگه‌ها دهوک و پێزانین خشتی ژماره (۹)

ب- به‌ره‌مه‌ین پارێزگه‌هی ژ گوشتی سپی (مریشک)

جیاوازیه‌کا مه‌زن هه‌یه‌ دناقه‌ه‌را به‌ره‌مه‌ی گوشتی سپی ل سه‌ر ئاستی یه‌کین ریقه‌به‌ری ل پارێزگه‌ها دهوک، دیسان ژ لای به‌ه‌را تاکه‌ که‌سیقه‌ به‌رامبه‌ری داتایین ریخه‌راوا نیف ده‌وله‌تی یا خواړدنێ و چاندنیی . ژبو دیارکرنه‌ به‌ره‌مه‌ی گوشتی سپی ل پارێزگه‌ها دهوک ل سه‌ر ئاستی یه‌کین ریقه‌به‌ری ئەف چه‌نده‌ دیاردبیت د خشتا ژماره (۱۰)دا.

خشتا (۱۰) بههرا كهسى ژ گوشتى سپى (مريشك) (كگم) ل دويڤ يه كين ريڤه بهرى ل پاريزگه ها دهوك ۲۰۱۴

ژ	يه كين ريڤه بهرى	كگم*	%	دانيشتوان*	كهس/كگم
۱	دهوك	۷۶۵۸۷۰	۱۹.۹۶	۳۷۳۶۹۴	۲.۰۵
۲	سيميل	۶۴۰۱۵۰	۱۶.۶۸	۲۰۶۴۰۰	۳.۱
۳	زاخو	۱۳۲۲۱۰	۳.۴۷	۲۷۵۷۷۷	۰.۴۷
۴	ئاكرى	۲۰۰۲۰۰	۵.۲۲	۱۷۳۴۸۸	۱.۱۵
۵	ئاميدى	۱۹۱۴۵۰	۴.۹۹	۱۰۶۶۹۲	۱.۷۹
۶	شيخان	۸۰۱۳۰۴	۲۰.۸۸	۱۹۷۳۱۶	۴.۰۶
۷	بهردرهش	۱۱۰۴۱۹۴	۲۸.۷۸	۱۴۰۲۵۷	۷.۸۷
	پاريزگه ها	۳۸۳۵۳۷۸	۱۰۰	۱۴۷۳۴۱۴	۲.۶

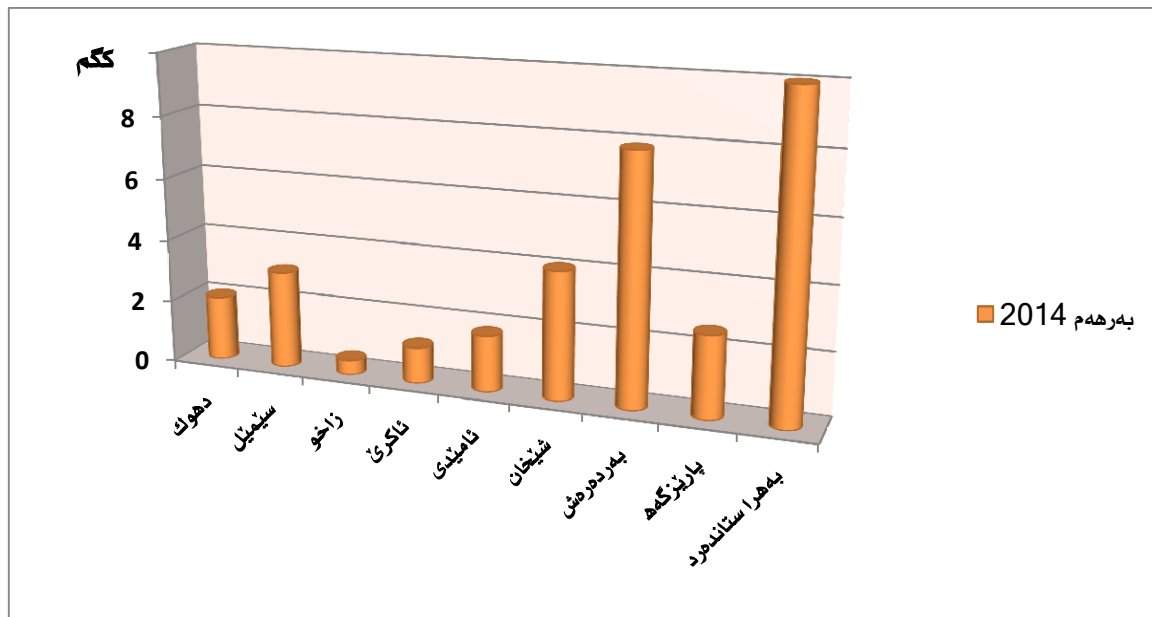
ژكارى قه كوله رى : پشت به ستن لسهر داتايين خشتا (۸)

*كو تيكرائى قه بارى مريشك ل ده مى سهر برينى (۱.۴ كگم) هاتيه هژمارتن.

ئهف تيبينين لخوارى ژ خشتيدا دياردين :

- ۱- بلندترين تيكرائى بههرا تاكه كهسى ژ گوشتى سپى ل قهزا بهردرهش ل سالا (۲۰۱۴)، كو (۷.۸۷) كگم كهس/سال ، بهلى بههرا تاكه كهسى ل قى قهزايى ناگههته ئاستين نيڤ دهوله تى كو (۱۰كگم) كهس/سال .بنيره شيوهى (۳).
- ۲- كيترين تيكرائى بههرا تاكه كهسى ژ گوشتى سپى ل قهزا زاخو ديارديت كو بتنى (۰.۴۷)كگم كهس/سال . چونكى ئهف قهزايه سنوريه ل گهل توركيا و ململانييا بازركانى كارتيكه ره لسهر بهره مى وي ژ لايى گوشتى سپى نهوى ژدهرفه دهيت كو ههزانتره .
- ۳- نزمبونا تيكرائى بههرا تاكه كهسى ژ پيدفيين مروفي ژ گوشتى سپى وهكى ريخراوا جيهانى يا خوراك دياردكهت كو (۱۰كگم)كهس/سال چ ل سهر ئاستى تيكرائى گشتى (۲.۶كگم)كهس/سال، يان ل سهر ئاستى قهزايان بيت ل سالا ۲۰۱۴.

شیوێ (٣) به‌هرا که‌سی ژ گوشتی سپی (م‌ریشک) (ک‌گم) ل دو‌یف یه‌ک‌ین ریشه‌به‌ری ل پارێزگه‌ها دهوك ٢٠١٤

ژ کاری قه‌کوله‌ری پشت به‌ستن ل سه‌ر داتاییڤ خشتا (١٠).

ج-

ح- ماسی

ماسی ئێک ژ گیانه‌وه‌رین زور گرنگه‌ و ده‌یته‌ بکارئینان وه‌کی بابته‌که‌ی خوارنی بۆ مرو‌فی . ژ تایبه‌تمه‌ندیڤ به‌ره‌می گوشتی ماسی په‌یدا‌کرنا هنده‌ک کانزاییڤ گرنگ ییڤ پید‌فی بۆ مرو‌فی ، ل شیو‌ین ئاساییدا د‌ف‌یت مرو‌ف گوشتی ماسی ب‌کارب‌ینیت هه‌فتیانه‌ یان ئه‌گه‌ر هه‌ب‌یت ب شیوه‌کی به‌رده‌وام ، کو هیج لایه‌ن‌ین زه‌رده‌مه‌ندی ل خوارنا گوشتی ماسیدا نینه به‌رامبه‌ری گوشتیڤ سور یان گوشتیڤ بالندا .

پ‌تریا جور‌ین ماسیان دیارد‌بن ل ده‌فه‌را خواند‌نی ئه‌و‌زی ژ جور‌ین ماسیڤ رویبارا (ین تازه) نه‌ ، چونکی ئه‌و ده‌ینه‌ ده‌رئینان ژ به‌ندا‌فی س‌کرئ میسل یان جه‌ین دیتر ل کوردستانی یان ژ ع‌یرا‌قی د‌ئینن . گرنگ‌ترین جور‌ین ماسین رویبارا ئه‌و‌ین پید‌فی لسه‌ر هه‌ی ژ جور‌ی (شه‌بوت ، مه‌رمه‌ریج ، مار ماسی ، کارب ...هتد) .

هنده‌ک جور‌ین دی ین ماسیا دیارد‌بن به‌لی ئه‌و‌زی ژ ماسیڤ ده‌ریایی نه‌ ، ئه‌و‌ین ده‌ینه‌ ئینان بو بازار‌ین هه‌ریما کوردستانی ب شیوه‌کی گشتی و ل پارێزگه‌ها دهوك ب شیوه‌کی تایبه‌ت ئه‌و‌زی ماسین به‌ستی کرینه‌ و تایبه‌تمه‌ندیڤ وان ک‌یم به‌ها نه‌ و ئه‌رزانه‌ ژ ماسیڤ ناف‌خویی ئه‌و‌ین ئه‌م دب‌یژینی ماسیڤ رویبارا . ئه‌و‌ین به‌های و وان گرانه‌ ژ و پید‌فی ل سه‌ر زیاتره‌ .

دوو جور‌ین پروژ‌ین خودان‌کرنا سامانیڤ ماسیا ل پارێزگه‌ها دهوك هه‌نه ، کو یی ئێکی خودان‌کرن بر‌یک‌ا هه‌وزا ب روبه‌ر‌ین جو‌ره‌ جو‌ر ، و یی دووی خودان‌کرن بر‌یک‌ا قه‌فه‌سا به‌لی ئه‌ف‌ بتنی ل ده‌فه‌ره‌کی یان ل قه‌زایه‌کی دیارد‌ب‌یت کو ئه‌و‌زی قه‌زا سیمل‌ی یه‌ د‌ناف رویبار‌ی دیجله‌دا کو قه‌فه‌سیڤ خودان‌کرن‌ی هاتینه‌ دروست‌کرن . دیسان دابه‌ش‌کرنا جوگرافی یا پروژ‌ین ماسیا بر‌یک‌ا هه‌وزا ل هه‌می یه‌ک‌ین ریشه‌به‌ری دیارد‌بن به‌لی د ج‌یاوازن ب روبه‌ری خو و ژمارا وان. وه‌کی دیار د خشتا ژماره‌ (١١) دا .

خشتا (۱۱) گرنگيا ريژهى يا حەوز وقەفەسەين خودانكرنا ماسيا ل دويف يەكەين ريژهەبەرى ل پاريزگەها دهوك

۲۰۱۴

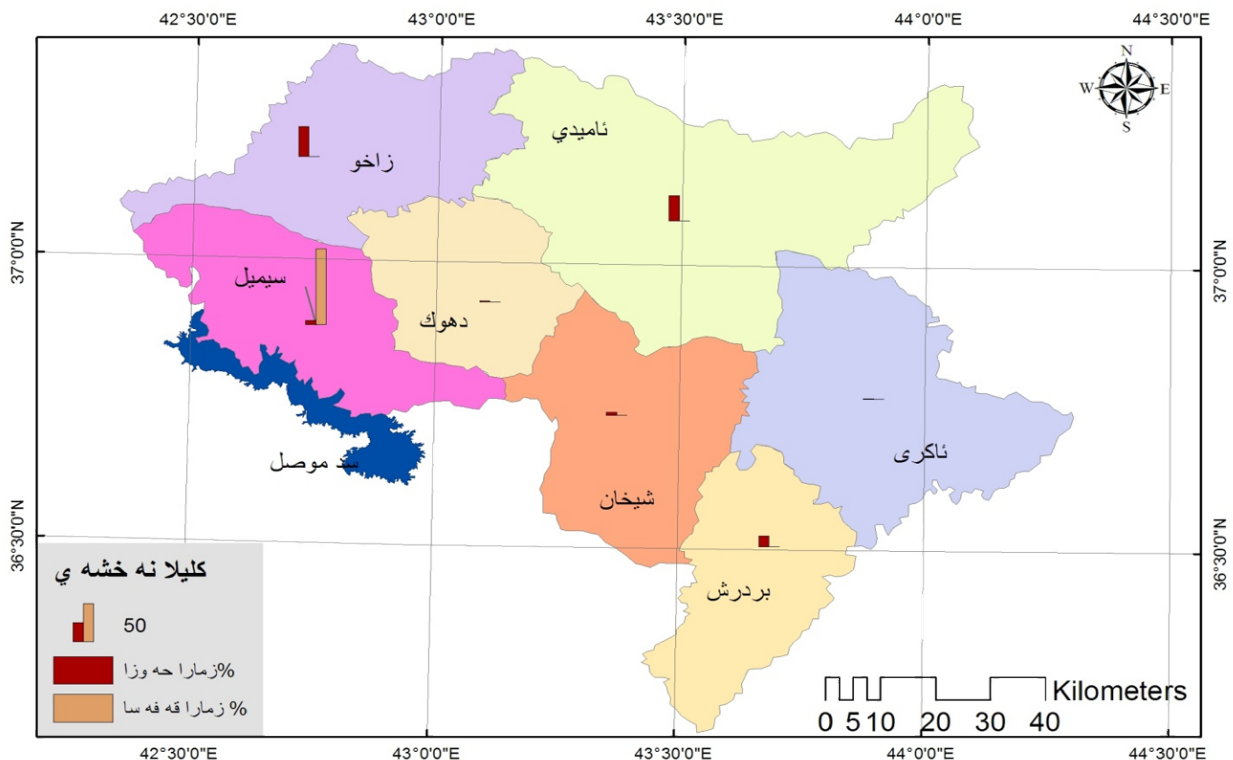
ژ	يەكەين ريژهەبەرى	ژمارا حەوزا	%	روبەر /دوئم	%	ژمارا قەفەسا	%	روبەر /م	%
۱	دهوك	۳	۱.۷۹	۳.۵	۴.۹۲	۰	۰	۰	۰
۲	سيميل	۹	۵.۳۶	۱۴.۷	۲۰.۶۵	۹۱	۱۰۰	۲۰.۴۰	۱۰۰
۳	زاخو	۶۷	۲۹.۸۸	۱۸.۴۲۶	۲۵.۸۸	۰	۰	۰	۰
۴	ئاكرى	۱	۰.۶	۱.۰۸	۱.۵۲	۰	۰	۰	۰
۵	ئاميدى	۵۶	۳۳.۳۴	۳.۶	۵.۰۶	۰	۰	۰	۰
۶	شيخان	۷	۴.۱۷	۵.۴	۷.۵۹	۰	۰	۰	۰
۷	بەردەرەش	۲۵	۱۴.۸۸	۲۴.۵	۲۴.۴۱	۰	۰	۰	۰
	پاريزگەها	۱۶۸	۱۰۰	۷۱.۲۱	۱۰۰	۹۱	۱۰۰	۲۰.۴۰	۱۰۰

ژكارى قەكولەرى :پشت بەستن لىسەر: حوكمەتا هەريما كوردستانى عيرافى ، وەزارەتا چاندنى ، ژيەدەرى بەرى

ئەف تەيبەينىن لخوارى ژ خشتا سەريدا دياردين :

- ۱- قەزا زاخو ب پلا ئىكى دەيت ب گرنگيا ريژهى يا هژمارا حەوزين خودانكرنا ماسيا لىسەرانسەرى پاريزگەها دهوك ب (۶۷) حەوزا ب ريژا (۳۹.۸۸٪) ژ سەرجهمى حەوزين ماسيا ل پاريزگەهى . بەلى ب پلا دووى دەيت ژلايى روبەرى ئەردى وەبەرەينى ب خودانكرنا ماسيا پىشتى قەزا بەردەرەش ب ريژا (۲۴.۴۱٪) ژ سەرجهمى ئەردى وەبەرەينى ب حەوزين ماسيا ل پاريزگەهى بەرامبەرى (۲۵.۸۸٪) بتنى بو قەزا زاخو . بنيره نەخشە ژمارە (۷) .
- ۲- ئاميدى ب پلا دووى دەيت ب ژمارا حەوزين ماسيا ب (۵۶) حەوزا ب ريژا (۳۳.۳۴٪) يە لىسەر ئاستى پاريزگەهى ، بەلى ب پلا پينجى دەيت ژلايى ئەردى وەبەرەينى ، چونكى روبەرى ئەردى راست يى كيمە و پترين ئەردى وى قەزائ شاخەوى يە .
- ۳- ديارديت كو قەزا ئاكرى ب پلا دوماهى دەيت چ ژلايى ژمارا حەوزين ماسيا يان ئەردى وەبەرەينى بو وى چەندى لىسەر ئاستى پاريزگەهى .
- ۴- قەفەسەين خودانكرنا ماسيا بتنى ل قەزا سيميل دياردين ، كو ئەوژى ل روييارى ديجلە دا هاتينە دانين .

نه‌خشه (٧) گرنگیا ریژه‌ی یا چه‌وز وقه‌فه‌سێن خودانکرنا ماسیا ل دویف یه‌کێن ریقه‌به‌ری ل پارێزگه‌ها دهوک ٢٠١٤

ژ کارێ لیکوله‌ری پشت به‌ستن ل سه‌ر نه‌خشی ریقه‌به‌ری یی پارێزگه‌ها دهوک و پێزانینی خشتی ژماره‌(١١)

ئه‌نجام:

- ١- هنده‌ك فاكته‌ریڤ سروشتی هه‌نه د كارتیكه‌رن لسه‌ر خودانكرنا گیانه‌وه‌ران ل پارێزگه‌ها دهوك وه‌كی (به‌رزى و نزمى ، هه‌شكاتى ، نه‌خوشى) ، به‌لێ هه‌مى د گونجاینه ژبو خودانكرنا وان ، كو هه‌شكاتى ل پارێزگه‌هێ نینه چونكى ل ده‌فه‌را بارانیڤ مسوگه‌ره ل هه‌ریمى و تیكرایی بارانیڤ ده‌ه سالین دوماهیک کیتم نه‌بووینه ژ (٥٠٠) مللیمه‌ترا . و نه‌خوشی جوړین ده‌رمانا هه‌نه چ به‌ینه ئاماده‌کرن ژلایى حکومه‌تا هه‌ریمى یان ل بازاری .
- ٢- هنده‌ك فاکته‌ریڤ مروفی هه‌نه د كارتیكه‌رن لسه‌ر خودانكرنا گیانه‌وه‌ران ل پارێزگه‌هێ وه‌كی (پیتاندانا ده‌ستکرد و بکارئینانا ده‌رمانا ، بکارئینانا ریكین زانستی ل خودانكرنی ، دانیشتوان (کارمه‌ند) ، سه‌رمایه) .
- ٣- قه‌زا ئاکری ب پلا ئیکى ده‌ییت ب گرنگیا ریژه‌ی یا هژمارا ئاژه‌لین به‌ره‌مه‌هینانا گوشتی سور (په‌ز ، بز ، چیل) لسه‌رانه‌ری پارێزگه‌ها دهوک ، كو ب ریژا (٣١.٨٥٪) ژ سه‌رجه‌مى په‌زی ل پارێزگه‌هێ ، و ب ریژا (٤٦.٦٩٪) ژ سه‌رجه‌مى بزنیڤ پارێزگه‌هێ ، هه‌روه‌سا ب ریژا (٤٧.٦٦٪) ژ سه‌رجه‌مى سه‌رین چیل ل پارێزگه‌هێ ل سالا ٢٠١٤ .

- ۴- نزمبونا تیکرایي بههرا تاکه کهسی ژ پیدفیين مروفی بو گوشتی سور وهکی ریخراوا جیهانی یا خوراک دیاردکته کو (۱۵کگم/کهس) چ ل سهر ناستی تیکرایي گشتی (۷.۱۹کگم/کهس) یان ل سهر ناستی قهزایان ژبلی قهزا ناکری کو گههشته (۲۳.۵۵کگم/کهس) .
- ۵- نزمبونا تیکرایي بههرا تاکه کهسی ژ پیدفیين مروفی بو شیر وهکی ریخراوا جیهانی یا خوراک دیاردکته کو (۱۱۲کگم/کهس) چ ل سهر ناستی تیکرایي گشتی (۵۶.۳کگم/کهس) یان ل سهر ناستی قهزایان ژبلی قهزا ناکری کو گههشته (۱۷۵.۰۴کگم/کهس) ل سالا ۲۰۱۴.
- ۶- قهزا بهردهرش ب پلا نیکی دهیت ب گرنگیا ریژهیی یا هژمارا مریشکان و هولین خودانکرنی لسهرانسهری پاریزگهها دهوک کو ب ریژهین (۲۸.۷۹٪ ، ۲۸.۵۲٪) ل دویف نیکدا ژ سهرجهمی وزا بهرهه مکرنی و هولین خودانکرنی ل پاریزگههی نه
- ۷- نزمبونا تیکرایي بههرا تاکه کهسی ژ پیدفیين مروفی ژ گوشتی سپی وهکی ریخراوا جیهانی یا خوراک دیاردکته کو (۱۰کگم/کهس/سال چ ل سهر ناستی تیکرایي گشتی (۲.۶کگم/کهس/سال، یان ل سهر ناستی قهزایان بیت ل سالا ۲۰۱۴.
- ۸- قهزا زاخو ب پلا نیکی دهیت ب گرنگیا ریژهیی یا هژمارا چهوزین خودانکرنی ماسیا لسهرانسهری پاریزگهها دهوک ب (۶۷) چهوزا ب ریژا (۳۹.۸۸٪) ژ سهرجهمی چهوزین ماسیا ل پاریزگههی. بهلی قهزا بهردهرش ب پلا نیکی دهیت ب گرنگیا ریژهیی نهردی وهبهرهینای بو چهوزین ماسیا ب ریژا (۳۴.۴۱٪) ژ سهرجهمی پاریزگههی .
- ۹- قهفه سین خودانکرنی ماسیا بتنی ل قهزا سیمیل دیاردبن د ناف رویباری دیجله دا .

شرۆفەکرەنەکا جوگرافی بۆ بەرهەمی سامانی نازەلی گوشتی ل پارێزگەها دهوك

پاشکۆ (١) بەهەمیانا گوشتی سور (کگم) ل درێف بە کتێن رێفەبەری ل پارێزگەها دهوك ل (٢٠٠٧ ، ٢٠١٤)

ژ	پەنا	٢٠٠٧						٢٠١٤						
		چەل			بۆن			چەل			بۆن			
		کەم	%	کەم	%	کەم	%	کەم	%	کەم	%	کەم	%	
١	دەوک	١٦٠٨٤١	٤.٣	٦٥٢٨١	٥.٩٤	١٥٨١٩	٠.٧٣	٢٥٧٢٣٧	٤.٣	١٠٤٤٥٠	٠.٩٤	٢٥٩٧٢	١.٢٦	%
٢	سێجیل	٩٥٠٠٩٣	٢٥.٤	١١٢٩٧٥	١٠.٢٧	٥٨٧٢٥	٢.٧٣	١٥٢٠١٣٥	٢٥.٤	١٨٠٧٦٧	١٠.٢٧	١٠٢٠٦٥	٣.٥٨	%
٣	زاهو	٤٤٨٨٨٧	١٢	١٩٢٢٩١	١٧.٤٩	٥٣٧٤١	٢.٥	٧١٨٢١٠	١٢	٣٠٧٦٦٢	١٧.٤٩	١٧٥١١	٢.٥	%
٤	ناکری	١١٩١٤١٠	٣١.٨٥	٥١٣٤١٧	٤٦.٧	١١٨٠٣٦٥	٥٤.٩	١٩٠٦٢٣٧	٣١.٨٥	٨٢١٤٨٧	٤٦.٧	١٢٥٨٢٧٥	٤٧.٦٦	%
٥	نامیدی	١٢١٧٢٤	٣.٢٥	٨٧٥٦٣	٧.٩٦	٢٦٢٢٠٧	١٢.٤٣	١٩٤٧٤٠	٣.٢٥	١٤٠٠٩٨	٧.٩٦	٣٤٨٤٥٣	١٢.٢٢	%
٦	شیخان	٥٢٦٣٠١	١٤.١	٨٠٤٢٤	٦.٣١	١٣٥٢٢١	٦.٢٩	٨٤٢٠٦٨	١٤.١	١٢٨٦٧٢	٧.٣١	٢٨٣٤٤٣	٩.٩٥	%
٧	بەردەهێش	٣٤٠٩٧١	٩.١١	٤٧٤٩٨	٤.٣٢	٤٤٣٣٦٨	٢٠.٦٢	٥٤٥٥٣٥	٩.١١	٧٥٩٩٠	٤.٣٢	٦٥٠١٠٠	٢٢.٨١	%
	پارێزگەها	٣٧٤٠٢٢٧	١٠٠	١٠٩٩٤٤٩	١٠٠	٢١٤٩٤٤٦	١٠٠	٥٩٨٤٢٦٢	١٠٠	١٧٥٩٠٣٥	١٠٠	٢٨٤٩٨١٩	١٠٠	%

ژکاری فەکرەلەر: لدرێف هۆمارتا (پەر) ٢٥٪ دهینه سەر بۆن ب قارەری ٢٤.٣ کگم بۆ هەر سەرەکی، بۆن ب رێزەری ٣٠٪ و قارەری ١٦.٣ کگم، چێل ب رێزەری ٢٠٪ و قارەری ١١.٦ کگم.

- * چالاکێکێن ل گەل نەنارازاری چالانی دەسهێنا بۆ اێرام، ب سەرەب سامانی نازەلی ل رێفەبەری چالانی ل پارێزگەها دهوك .
- لدرێف پێرانیین رێکخراوا بێف دەوڵەتی یا خوارەنی FAO پێدانی مرفی نین سالانە بۆ گوشتی سور (١٥) کگم . WWW.FAO.ORG .

پاشکۆ (٢) بەهەمیانا شیر (١٠٠٠ کگم) و بەهرا کاسی ل درێف بە کتێن رێفەبەری ل پارێزگەها دهوك (٢٠٠٧ ، ٢٠١٤)

ژ	پەناک	٢٠٠٧						٢٠١٤								
		پەنا			بۆن			چۆل			بۆن			چۆل		
		کگم	%	کگم	%	کگم	%	کگم	%	کگم	%	کگم	%	کگم	%	
١	٩٤٥.٢	٤.٣	٦٧٢.٨	٥.٩٣	٢٠١.٧	٠.٧٣	١٥١٢.٢	٥.٢٩	١٠٧٦.٥	٠.٩٣	٤٥٧.٨	١.٢٦	١٠٥٠.٠	١.٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠.٠٠
٢	٥٥٨٣.٢	٢٥.٤	١١٦٤.٤	١٠.٢٧	٧٤٩.٤	٢.٧٤	٨٩٣٣.٢	٣١.٢٦	١٨٦٣.١	١٠.٢٧	١٢٩٩.٤	٣.٥٨	١٠٥٠.٠	١.٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠.٠٠
٣	٢٦٣٧.٩	١٢	١٩٨١.٨	١٧.٤٩	٦٨٥.٥	٢.٥	٤٢٢٠.٦	١٤.٧٧	٣١٧١	١٧.٤٩	٩١٠.١	٢.٥١	١٠٥٠.٠	١.٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠.٠٠
٤	٧٠٠١.٣	٣١.٨٥	٥٢٩١.٨	٤٦.٧	١٥٠٢٣.٢	٥٤.٩	٤٦١٢.٦	١٦.١٤	٨٤٦٦.٨	٤٦.٢٩	١٧٢٨.٧	٤٧.٦٦	١٠٥٠.٠	١.٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠.٠٠
٥	٧١٥.٢	٣.٢٥	٩٠٢.٥	٧.٩٦	٣٣٣٨.٧	١٢.٢	١١٤٤.٥	٤	١٤٤٣.٩	٧.٩٦	١٢.٢٣	١٢.٢٣	١٠٥٠.٠	١.٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠.٠٠
٦	٣٠٩٢.٨	١٤.٠٧	٨٢٨.٩	٧.٣١	١٧٢١	٦.٢٩	٤٩٤٨.٥	١٧.٣١	١٣٢٦.٣	٧.٣١	٣٦٠.٨.٢	٩.٩٤	١٠٥٠.٠	١.٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠.٠٠
٧	٢٠٠٣.٧	٩.١١	٤٨٩.٥	٤.٣٢	٥٢٤٤.٤	٢٠.٦٢	٣٢٠٥.٩	١١.٢١	٧٨٣.٣	٤.٣٢	٨٧٧٤	٢٢.٨١	١٠٥٠.٠	١.٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠.٠٠
		٢١٩٧٩.٣	١٠٠	١١٣٣١.٧	١٠٠	٢٧٣٦٣.٩	١٠٠	٢٨٥٧٧.٥	١٠٠	١٨١٣٠.٩	١٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠٠	١٠٠	٣٦٢٧١.١	١٠٠

ژکاری فەکرەلەر: لدرێف هۆمارتا بەرهەمی سالانە ژ شیر (پەر) قارەری بەرهەمی ٥١ کگم بۆ هەر سەرەکی، بۆن قارەری بەرهەمی ٧٢ کگم بۆ هەر سەرەکی، چێل قارەری بەرهەمی ٧٨٨ کگم بۆ هەر سەرەکی.

نێر: : جمهوریة العراق ، وزارة التخطيط ، الجهاز المركزي للاحصاء ، الأطلس الإحصائي الزراعي ، خارطة الطريق للتنمية الزراعية (الاقتصاد الأخضر) ، بغداد ، ٢٠١١ ، ص ٢٥

ژيډمر :

- ۱- ابراهيم خشمان هسام ، نشوان شكري عبدالله ، اختيار الموقع الامثل لصناعة الاسمنت في محافظة دهوك (باستخدام تقنيات نظم المعلومات الجغرافية (GIS)) ، مجلة جامعة دهوك للعلوم الانسانية والاجتماعية ، المجلد ١٥ ، العدد ٢ ، كانون الاول ٢٠١٢ . ص ٢٦٢ .
- ۲- عبدالله قاسم الفخري ، الزراعة الجافة اسسها وعناصر استثمارها ، دار الكتب للطباعة والنشر جامعة الموصل ، سنة ١٩٨١، ص ٩٣.
- ۳- ابراهيم خشمان هسام ، التركيب الحسولي في محافظة دهوك وتباينه مكاني لسنة ٢٠١٤، بحث غير منشور مقدم الى مجلة جامعة دهوك .
- ۴- نجيب توفيق غزال ، انتاج الاغنام والصوف ، دار الكتب للطباعة والنشر جامعة الموصل ، سنة ١٩٧٠، ص ٣٦٠.
- ۵- احمد الحاج طه صالح ، ماشية الحليب ، دار الكتب للطباعة والنشر جامعة الموصل ، سنة ١٩٨٩م ، ص ٣٣٩.
- ۶- نجيب توفيق غزال ، انتاج الاغنام والصوف ، المصدر سابق ، ص ٣٦٠.
- ۷- حوكمة ههريما كوردستاني عراقي ، وهزارتا چاندني ، ريفه بهريا فيته رنهري ل دهوك ، سالا ٢٠١٣، پيزاتي نيته نه به لافكري
- ۸- حوكمة ههريما كوردستاني عراقي ، وهزارتا چاندني ، ريفه بهريا چاندني ل پاريزگه ها دهوك ، سالا ٢٠٠٧، پيزاتي نيته نه به لافكري
- ۹- حوكمة ههريما كوردستاني عراقي ، وهزارتا چاندني ، ريفه بهريا چاندني ل پاريزگه ها دهوك ، سالا ٢٠١٤، پيزاتي نيته نه به لافكري.
- ۱۰- عهبدوللا عفور ، جوگرافياي كوردستان ، چاپخانه ي وهزارته ي پهرورده ، چاپي چورارده ، ٢٠٠٥ ، ص ٣٤٨.
- ۱۱- عهبدوللا عفور ، جوگرافياي كوردستان ، چاپخانه ي وهزارته ي پهرورده ، چاپي چورارده ، ٢٠٠٥ ، ص ٣٥٠.
- ۱۲- چنار محسن حسن ، نمو وتوزيع السكان في قضاء دهوك (١٩٤٧ - ٢٠١٠) رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة دهوك ص ١٧ - ١٨.
- ۱۳- WWW.FAO.org
- ۱۴- چافيكه فتن ل گهل نه نديازياري چاندني دهسته ل ممو ابراهيم ، بسپوره ب ساماني نازله ي و ريفه بهري پشكا ساماني نازله ي ل ريفه بهريا چاندني ل پاريزگه ها دهوك .
- ۱۵- جمهورية العراق ، وزارة التخطيط ، الجهاز المركزي للاحصاء ، الاطلس الاحصائي الزراعي ، خارطة الطريق للتنمية الزراعية (الاقتصاد الاخضر) ، بغداد ، ٢٠١١ ، ص ٢٥.

Abstract

The research aims at study the gender structure of livestock, particularly for the production of meat animals of both types (red and white) in the Dohuk governorate to ۲۰۱۴ and analyzed geographically according to available data. By clarifying the factors affecting the livestock study model in the governorate, whether physical or human factors in general. Then the statement of the most important kinds of animals, production of red meat such as (sheep's, goats, cows), and animals produce of white meat (chicken, fish), and then study the geographical distribution according to the districts of the governorate, which consists of the districts (Dohuk and Zakho, Amide, Akri, Bardrash, Sheikhan, Semel) a statement of the relative importance of each of them for the year ۲۰۱۴.